

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1880.   Andra Kammaren.   N:o 46.

Onsdagen den 28 April.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de i Kammarens sammanträden den 21 innevarande månad förda protokoll.

§ 2.

Föredrogs och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 24, angående anvisande af statspension åt f. d. Statsministern Friherre Louis De Geer.

§ 3.

Herr Statsrådet m. m. J. H. Lovén aflemnade en Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen, angående beviljande af pension å allmänna indragningsstaten för Professoren Jacob Axel Josephsons enka.

Herr Talmannen mottog denna nådiga proposition med förklaring, att Kammaren skulle egna densamma grundlagsenlig behandling; och blef propositionen derefter bordlagd.

§ 4.

Fortsattes den i gårdagens sammanträde började föredragningen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 13, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Nionde hufvudtitel.

I ordningen förekom

Punkten 13.

*Angående
Andre landtmätares och
Kommissionslandtmätares
pensionering.*

Uti denna punkt hade Utskottet yttrat sig öfver Kongl. Maj:ts framställning derom, att Riksdagen ville bevilja den förändring uti nu gällande stadganden beträffande *Andre landtmätares* och *Kommissionslandtmätares* pensionering, att sådan tjänsteman, hvilken tjänat minst trettio och under sammanräknade tjugofem år varit anställd vid Generallandtmäterikontoret eller såsom storskiftes- eller afvittringslandtmätare, vice kommissionslandtmätare, kommissionslandtmätare eller andre landtmätare, måtte vid afskedstagandet, om han tillika uppnått en ålder af sextio år, uppföras till pension å allmänna indragningsstaten, dock att pension icke måtte tillgodokomma kommissionslandtmätare, hvilken antingen icke af Kongl. Maj:t pröfvades hafva, så vidt på honom berott, under nämnda 25 år varit såsom landtmäteritjänsteman verksam, eller ock fortfore att tjänstgöra såsom storskiftes- eller afvittringslandtmätare eller såsom sådan fått pension å allmänna indragningsstaten sig tillagd; samt att för andre landtmätare och kommissionslandtmätare, hvilka med pension afginge, pensionsbeloppet måtte bestämmas för fyratioåtta till 1,600 kronor hvarje, och för de öfriga med 900 kronor, dock med rättighet för dessa att i den ordning, de undfått nådigt afsked, i mån af äldres afgång, uppföras till erhållande af det högre pensionsbeloppet.

Och hade Utskottet gjort följande hemställan:

»att Kongl. Maj:ts förevarande förslag må allenast på det sätt af Riksdagen bifallas, att Riksdagen, under förutsättning att andre landtmätarnes och kommissionslandtmätarnes nuvarande pensionsrätt upphör, må *dels* besluta, att för dylika tjänstemän inrättas 48 pensionsrum, bland hvilka dock inbegripas de pensioner, som i öfverensstämmelse med hittills gällande pensioneringsgrunder för närvarande af kommissionslandtmätare åtnjutas, samt att pensionsbeloppet för hvarje hädanefter pensionerad andre eller kommissionslandtmätare bestämmas till 1,600 kronor; *dels ock* medgifva, att, i den mån det bestämda antalet pensionsrum dertill lemnar tillfälle, sådan tjänsteman, hvilken tjänat minst trettio och under sammanräknade tjugofem år varit anställd vid Generallandtmäterikontoret eller såsom storskiftes- eller afvittringslandtmätare, vice kommissionslandtmätare, kommissionslandtmätare eller andre landtmätare, må vid afskedstagandet, om han tillika uppnått en ålder af sextio år, uppföras till pension å allmänna indragningsstaten, dock att pension icke må tillgodokomma kommissionslandtmätare, hvilken antingen icke af Kongl. Maj:t pröfvats hafva, så vidt på honom berott, under nämnda 25 år varit såsom landtmäteritjänsteman verksam, eller ock fortfar att tjänstgöra såsom storskiftes- eller afvittringslandtmätare, eller såsom sådan fått pension å allmänna indragningsstaten sig tillagd.»

Beträffande nämnda hemställan, mot hvilken reservationer inom Utskottet afgifvits dels af Grefve *A. Mörner*, dels af Herr *Liss Olof Larsson*, dels ock af Herrar *Ola Andersson* i Burlöf, *Nils Petersson*, *Sven Andreasson*, *Sven Nilsson* och *Olof Jonsson*, anförde

*Angående
André landt-
mätares och
Kommissions-
landmätares
pensioner: g.
(Forts.)*

Herr *Ola Andersson* i Burlöf: Då 1878 års Riksdag afslog en liknande framställning från Kongl. Maj:t, tror jag, att detta hufvudsakligen skedde af det skäl, att dessa nu *ifrågavarande tjänstemäns antal* var obestämdt och obegränsadt. Jag tror, att man kan tillåta sig att på det sättet rätta hvad som förekommer både i statsrådsprotokollet och Utskottets betänkande, der det heter, att framställningen afslogs, emedan *pensionstagarnes* antal icke var bestämdt. Jag kan icke föreställa mig, att 1878 års Riksdag skulle hafva tänkt sig, att man skulle låta dessa tjänstemäns antal vara obestämdt, men deremot begränsa pensionärernas antal. Nu har Kongl. Maj:t sökt en utväg till afhjelpande af detta på det sätt, att man begränsat pensionärernas antal till 48, men på samma gång har Kongl. Maj:t respekterat den rättighet, som jag tror att de utöfver detta antal, som uppnått pensionsåldern, för närvarande hafva, nemligen att få den pension, till hvilken de, enligt nu gällande bestämmelser, äro berättigade. Utskottet — om jag icke missminner mig, *hela* Utskottet, utan någon reservation — har nu ansett, att hvad 1878 års Riksdag anförde såsom skäl för sitt afslag icke blifvit uppnådt genom hvad i den Kongl. propositionen nu föreslagits, och har därför sökt afhjelpa denna brist genom en bestämmelse, att icke flera än 48 landtmätare skola få pension. Men så vidt jag kan se, har Utskottet härigenom gjort sig skyldigt till något, hvartill, enligt min tanke, *Riksdagen* hvarken kan eller bör göra sig skyldig. Ty min öfvertygelse är, såsom jag tillåtit mig antyda i min reservation, att om det finnes en enda pensionsberättigad utöfver desse 48, så kan staten icke fräntaga honom den pension af 900 kronor, hvartill han nu är berättigad. Dessutom synes mig detta vara en högst märkvärdig idé, hvarpå jag icke kan ingå, nemligen att vilja bestämma *ett visst antal pensionsrum* utan att begränsa eller bestämma antalet tjänstemän. Jag tycker därför, att det är riktigtare att vänta något och först bestämma antalet tjänstemän innan man företager sig att pensionera dem, om detta för öfrigt vidare kan och bör ske med en klass tjänstemän, som icke af staten åtnjuta lön. Då således icke det hinder är undanröjdt, som låg till grund för 1878 års beslut, och då jag tror, att en revision af landtmäteritaxan är nödvändig i den riktning, att kostnaden för landtmäteriförrättningar på mindre jordbitar må blifva mindre än nu, då den ibland öfvergår hela fastighetens värde, så tror jag att frågan gerna kan hvila, tills allt blifver ordnad i öfverensstämmelse med de grunder jag nu tagit mig friheten antyda; och på dessa skäl måste jag yrka afslag å såväl Utskottets förslag som Kongl. Maj:ts proposition.

Häruti instämde Herr *Aug. Börjeson*.

Herr *Fredenberg*: Herr Talman! Jag kan visserligen till en

*Angående
André land-
mätares och
Kommissions-
landmätares
pensionering*
(Forts.)

del instämma med den siste ärade talaren, men jag kommer icke till samma slutresultat som han.

Då man genomläser den Kongl. propositionen om landtmätarnes pensionering och finner, att 50 sådane tjänstemän år 1881 äro berättigade till pension, enligt den nya staten, kan man med skäl förundra sig öfver Stats-Utskottets utlåtande i denna fråga. Utskottet förordar visserligen bifall till de 48 nya pensionsrummen, som Kongl. Maj:t föreslagit, men gör på samma gång den inskränknigen, att icke allenast de gamla pensionerna å 900 kronor med detta år skulle upphöra utan äfven att de 23 pensionsrummen å 900 kronor, som nu innehafvas af afskedade landtmätare skulle inräknas bland de 48 nya pensionsrummen. Jag hemställer till Kammaren, huruvida det kan vara förenligt med rättvisa och billighet att vid den nya pensionsstatens första tillämpning genast utestänga 25 landtmäteritjänstemän, hvilka uppnått den ålder, som berättigar dem till pension, under den svaga trösten och förhoppningen att en del i framtiden möjligen skulle kunna erhålla den högre pensionen å 1,600 kronor. För min del tror jag, att de tjänstemän, som således skulle komma på expektans, hvarken kunna eller vilja gå in på sådana hårda vilkor, och då det icke står i Riksdagens makt att fråntaga dem deras en gång förvärfvade rättighet till den mindre pensionen å 900 kronor, synes det mig som om Utskottets förslag icke innebure något annat än ett maskeradt afslag å den Kongl. propositionen. Såsom afslag betraktadt finner jag då Herr Ola Anderssons reservation i allo bättre och följdriktigare. För min del skulle jag helst önska bifall till den Kongl. propositionen, men då ett sådant yrkande icke vunnit afseende i Första Kammaren, är det naturligtvis ännu mindre troligt, att det skall kunna vinna bifall i denna Kammare. Jag vågar därför hemställa, huruvida icke Utskottets förslag kunde i så måtto förändras, att de 23 pensionsplatser å 900 kronor, som nu innehafvas af pensionerade landtmätare, icke behöfva inräknas i de nya pensionsrummens antal; på sådant sätt skulle man genast vid den nya statens tillämpning hafva 48 pensionsrum att tillgå. Man kan visserligen äfven häremot anmärka, att icke full rättvisa vederfares, men i detta fall blir det likväl endast två tjänstemän, som icke genast komma i åtnjutande af pension, och då man tager i betraktande, att den mindre pensionen, enligt gamla pensionsstaten, vinnes först vid 65 års ålder, tror jag, att ifrågavarande tjänstemän med mera jemmod kunna invänta den högre pensionsrätten än som blefve händelsen, i fall Utskottets förslag bifalles.

Jag vågar således anhålla om bifall till Utskottets förslag med den förändring, att de 23 gamla pensionsrummen å 900 kronor icke behöfva inräknas i de 48 nya, som Utskottet tillstyrkt.

Herr Helander: Med reservanterna måste jag instämma deri, att pensionsrummens antal borde vara obegränsadt. Att de framställda förslagen upptaga ett bestämdt antal dylika rum, har emellertid sin grund i den uppfattning såväl Regeringen som Utskottets majoritet fått af diskussionen i denna Kammare, då samma fråga, som nu, be-

handlades vid 1878 års riksdag, derom, att Kammaren icke vore benägen för höjning af pensionsbeloppen, utan att pensionsrummens antal begränsades. Äfven derutinnan anser jag reservanternas åsigt vara riktig, att Riksdagen saknar befogenhet att frångå nuvarande landtmätare den pensionsrätt de redan hafva, så vida de icke sjelfva ingå på borttagandet. Deremot kan jag icke finna deras åsigt om nödvändigheten af en ytterligare utredning, hvarigenom den angelägna saken skulle än vidare uppskjutas, hafva ringaste skäl för sig. Sådan utredning anse de behöflig, först och främst för att få de pensionsberättigade landtmätarnes antal bestämdt eller begränsadt. Jag vill i anledning deraf upplysa, att kommissionslandtmätarnes antal var begränsadt till 200 allt intill år 1859. För det närvarande är antalet — då, såsom sig bör, storskiftes- och afvittringslandtmätarne icke medräknas — 212, deraf dock 9 endast äro kommissionslandtmätare till namnet, hvadan antalet nu är ungefärligen detsamma, som under den tid det var begränsadt. Dertill komma två ännu kvarvarande andre landtmätare, af hvilka den ena är 63 och den andre 74 år gammal. Jag vill visserligen icke påstå, att antalet kommissionslandtmätare icke kan hafva något inflytande på statens utgifter för pensioneringen, ty man kunde ju nedsätta detta antal ända till den största obetydlighet; men då väl detta vore orimligt, så kan jag bestämdt försäkra, att nedsättningen, äfven så långt som till hälften eller en tredjedel af nuvarande antalet, icke skulle hafva något inflytande å statens utgifter för pensioneringen, utan enda verkan deraf blifva att, i stället för det vice kommissionslandtmätaren nu i allmänhet vinner befordran till kommissionslandtmätare vid en ålder af emellan 30 å 40 år, då för honom således en längre tid ännu återstår nnan han blir pensionsmessig, så komme han att befordras antagligen först sedan han uppnått en ålder af mer än 50 år, hvarigenom väntningstiden på pensionen blefve kortare. Än mindre skäl finnes för reservanternas åsigt om behöfligheten af utredning med hänseende till landtmätarnes aflöning, enär någon aflöning icke består och ej heller blifvit ifrågasatt för kommissionslandtmätarne. Nu har jag visserligen af ena reservanten, som började diskussionen, hört, att han är benägen att lemna desse landtmätare lön, hvilket vore för dem ganska lyckligt och väl behöfligt, om deraf blefve verklighet; men som ringa hopp dertill för det närvarande torde finnas, bör man väl nu icke af sådan anledning undandraga dem en förbättrad pensionering. Slutligen borde, enligt reservanternas mening, utredningen åtföljas utaf en revision af gällande landtmäteritaxa. Af ene reservantens nyss afgifna muntliga anförande finner jag, att den äskade revisionen skulle afse nedsättning i taxebestämmelserna för landtmäteriförrättningar af mindre omfång och för öfrigt påkallas af den förordade aflöningen åt kommissionslandtmätare. Att bestämma gränsen mellan större och mindre landtmäteriförrättningar torde emellertid komma att möta oöfvervinnelig svårighet, och om den bebådade aflöningen för kommissionslandtmätarne, blifven till verklighet, kunde försvara åtgärden om nedsättning i arvodet för dem, torde dock, då taxan gäller för alla landtmätarne, taxenedsättningen svårligen kunna befinnas vara grundad på billighet af den

*Angående
Änre landt-
mätares och
Kommissions-
landtmätares
pensionering.
(Forts.)*

Angående
Andre landt-
mätares och
kommissions-
landmätares
pensionering.
(Forts.)

nämnda orsaken. Skulle man, hvad särskildt det icke obetydliga antalet af vice kommissionslandtmätare angår, anse nedsättningen billig i anseende till det hopp de kunna hafva om befordran och pensionering i sinom tid, så bör jag deremot erinra, att det visat sig, att flera vice kommissionslandtmätare icke någonsin blifvit befordrade, samt att åtminstone Utskottets nu föreliggande förslag icke under hvarje förhållande, äfven såsom befordrade, tillförsäkrar dem att i verkligheten utfå en pension, hvartill de eljest äro fullt berättigade. För öfrigt må jag tillstå, att jag icke kan utforska något rimligt sammanhang emellan arfvodestaxan och pensioneringsfrågan; denna senare bör icke rimligtvis blifva beroende af de funderingar på ändring i den förra, hvarmed en och annan synes sig sysselsätta.

Oaktadt allt detta skulle jag kunna biträda reservanternas mening beträffande önskvärdheten af ett uppskof för ännu ett år, om målet af ett oinskränkt antal pensionsrum med förhöjda pensionsbelopp i förening med bibehållande af den nuvarande pensionsrätten för dem, som deraf vilja sig begagna, derigenom kunde vinnas; men jag vågar ej lita på att uppskofvet skulle medföra en sådan fördel och att reservanternas mening kunde biträdas af en majoritet inom Riksdagen. desto mindre, som det är påtagligt, att ett sådant slut på pensionsstriden komme att medföra större utgifter för statsverket än vare sig förslaget i Kongl. propositionen eller i Utskottsbetänkandet.

Då jag alltså torde nödgas biträda ettdera af de framställda, nämnda förslagen, har jag sökt i siffror klargöra för mig dessa förslagsverkingar och ber att få deraf meddela det hufvudsakliga.

Pensionsberättigade äro redan, eller blifva det inom utgången af innevarande år, enligt nu gällande bestämmelse om pensionsålder — 65 år — ett antal af 15 andre landtmätare och kommissionslandtmätare. Om pensionsåldern nu nedsattes till 60 år, så skulle ytterligare under innevarande år tillkomma ett antal af 21 kommissionslandtmätare. Då enligt begge förslagen pensionsrummens antal med högre pensioner skulle vara 48, så finner man att, enligt det Kongl. förslaget, skulle icke allenast alla i år pensionsberättigade komma i åtnjutande af högre pension, utan derutöfver finnas ett antal af 12 att vidare disponera framdeles. Enligt Utskottets förslag skulle uti antalet 48 inberäknas antalet af de 23, hvilka redan afgått med pension enligt äldre staten, hvadan tillsvidare endast 25 högre pensioner kunde utdelas. Men som de vid 60 års ålder och deröfver pensionsberättigade till antalet äro 36, så skulle öfriga 11 icke få pension utan i mån som ledigheter kunde uppkomma; detta allt, beräknadt såsom jag nämnt, under antagande af förhållandet innevarande år. I statsrådsprotokoilet till den Kongl. propositionen äro uppgifterna lemnade efter förhållandet 1881, hvarigenom andra, något högre siffror uppkomma, hvilket jag ansett mig böra omförmåla. Statsutgiften för pensioneringen enligt Kongl. förslaget skulle vid slutet af innevarande år uppgå till, för 36 pensionärer à 1,600 kronor 57,600 kronor, hvarifrån dock rätteligen bör afräknas det belopp, som efter nu gällande pensionsgrunder bör tillkomma 15 redan vid innevarande års utgång pensionsberättigade, 15 landtmätare à 900 kronor 13,500 kronor, då skillnaden alltså

blir 44,100 kronor. Enligt samma Kongl. förslag skulle största förhöjda utgiften blifva för 48 landtmätare à 700 kronor — skillnaden emellan högre och lägre pensionerna 1,600 och 900 kronor — 33,600 kronor, hvartill dock skulle komma lägre pensioner af 900 kronor, om icke alla pensionsberättigade kunde erhålla högre pension i anseende till det begränsade antalet pensionsrum.

Enligt Utskottets förslag skulle förhöjda statsutgiften vid detta års utgång blifva för högst: 25 pensioner à 1,600 kronor 40,000 kronor, hvarifrån afgår nyss nämnda belopp, 13,500 kronor för redan pensionsberättigade, då resten blir 26,500 kronor, men ökas i mån utaf afgången af dem som redan åtnjuta pension à 900 kronor, 23 till antalet. Då ingen satt i fråga annat än att billigheten fordrar, att landtmätarnes pensionsålder nedsattes från 65 till 60 år, äfven om pensionen icke förhöjdes, så borde man rätteligen beräkna den från nyssnämnda belopp 40,000 kronor afgående posten till 36 landtmäteripensioner à 900 kronor eller 32,400 kronor, i hvilken händelse tillökningen vid detta års slut endast borde antagas till 7,600 kronor.

Att anställa en fullkomligt tillförlitlig beräkning uti ifrågavarande hänseende är visserligen omöjligt; men det anförda torde ändock visa, att en så synnerligt stor statsutgift här verkligen icke är i fråga, vare sig att Kongl. Maj:ts eller Utskottets förslag antages. I valet emellan dessa begge förslag måste jag gifva det förra obetingadt företräde; men jag nödgas naturligtvis taga hänsyn till huruvida någon sannolikhet är för handen att detta förslag kan vinna framgång. Beklagligen synes så ej vara förhållandet, då ingen inom Utskottet förordat detsamma, och Första Kammaren antagit Utskottets. Under sådant förhållande, och då jag icke vill att frågan ånyo faller, tvinga mig omständigheterna att till antagande förorda Utskottets förslag, oakadt den stora betänklighet jag har mot detsamma, först och främst derutinnan, att det förutsätter borttagande af en redan befintlig pensionsrätt, och vidare deruti, att detsamma begränsar pensionsrummens antal och i detta antal till och med inberäknar antalet af redan såsom afskedade pensionerade landtmätare, skulle jag emellertid på dessa omständigheter, som för mig ega ganska stor betydelse om ock verkningarne af dem icke skulle blifva synnerligen svåra, lägga så stor vikt, att jag derföre afstyrkte förslaget, så utsätter jag mig måhända för tadel af dem som frågan närmast rör, ehuru deras ombud ingalunda tänkt sig vilkor sådana som dessa.

Då jag sålunda måste komma till det resultat att yrka bifall till Utskottets förslag, bör jag, för att icke splittra meningarne, göra det under enahanda förutsättning, som redan af en föregående talare, Herr Fredenberg, blifvit gjord, nemligen att i antalet af 48 pensionsrum icke inräknas det antal pensioner, som redan utgår till afskedade landtmätare, deri jag gerna instämmer. Från Utskottets förslag borde sålunda utgå den mening, som på sjetten raden börjar med ordet *bland* och på nionde raden slutar med ordet *åtnjutas*.

Innan diskussionen i denna fråga afslutas, ber jag att få erinra, dels derom att storskiites- och afvittringslandtmätarne, hvilkas sysselsättning i tjensten knappast kan anses i vikt motsvara skiiteslandt-

Angående
Andra landt-
mätares och
Kommissions-
landmätarnes
pensionering.
(Forts.)

*Angående
Andre landtmätare och
Kommissions-
landtmätare,
pensionering.
(Forts.)*

mätarens, redan åtnjutta pension till 25 procent högre belopp, än som nu för skifteslandtmätarne är i fråga, och dels derom, att andre landtmätarebefattningarna blifvit indragna, hvarigenom, sedan de 2 ännu kvarvarande andre landtmätarne, om hvilka jag nyss nämnde, afgått, ett belopp af 21,600 kronor af statsverket kan för andra ändamål disponeras. Så länge man ännu icke erkände det i princip vara riktigt, att skifteslandtmätarne af staten aflönades, så kunde jag ej annat än äfven för min del vara med om indragningen af dessa tjänster, då innehafvarnes allmänna åliggande, utöfver öfrige landtmätarnes, för lönen inskränkte sig till att mot nedsatt arfvode, i likhet med förhållandet för förste landtmätarne — hvilka dock hafva flere allmänna åligganden — verkställa förrättningar för kronans räkning, hvaremot jag fuunit det lämpligare om de besparade lönerna blifvit till pensioneringen använda, dermed ock nu kanske större delen af statens utgifter för pensionstillökningen kunnat bestridas. Också var det vanligt att inom landtmäteriet betrakta erhållandet af en andre landtmätaretjänst såsom en pensionsförmån, af hvilken man något tidigare än genom afskedstagande kunde komma i åtnjutande.

Helt säkert hafva många af Kammarens ledamöter kännedom om huru mödosamt de ifrågavarande tjänstemännens kall är. Jag tror icke att det är någon öfverdrift, då jag säger, att näppeligen någon tjänstemannacorps i riket har en så kroppsligt ansträngande tjänstgöring som landtmätarne, hvilken väl undantagsvis någon gång till och med stärker kroppen, men i de flesta fall undergräfvat helsan och förkortat lifstiden. Lägges härtill, att landtmätaren har många allmänna åligganden, för hvilka han icke godtgöres, bland hvilka renovationsskyldigheten är den svåraste; att han är underkastad en synnerligt sträng kontroll i tjensten; att det är beroende af konjunkturförhållanden med flera omständigheter, om han kan förtjena något i sin tjänst eller icke; att han ofta nog knappast från ena året till det andra, ja mången gång icke ens från den ena månaden till den andra, han må nu vara huru skicklig som helst, vet om han har något att lefva af, hvilket i synnerhet för den som har familj måste vara i hög grad oroande, samt att, om ock några få bland dem möjligen äro hvad man kallar burgne, de allra flesta dock befinna sig i mycket knappa omständigheter; så synes det mig, som om få, om ens några, tjänstemän, i hvad pensionering beträffar, äro så i behof och förtjente af Riksdagens välvilja som just desse.

Mitt yrkande har jag redan framställt.

Herr Toll: I hufvudsak instämmande med de två sista talarne, anser jag mig ej behöfva vidlyftigare ingå i frågans bedömande, men skulle vilja hemställa till Kammarerna, huruvida det kan vara med rättvisa och billighet förenligt att låta pensionsregleringen för nu ifrågavarande tjänstemannacorps anstå till den obestämda tid, då en här nu ifrågasatt utredning kan hinna blifva färdig. Jag tror ej detta vore rättvist, ty vi måste erinra oss att för vårt landtbruk knappast någon tjänstemannacorps verkat mera gagnande än just den ifrågavarande. Just derföre förefaller mig obenägenheten mot dessa tjänstemän så mycket

märkligare. Vi behöfva ju endast påminna oss, huru jordbruket gått framåt sedan 1867 års skiftesstadga tillkom. Huru såg vårt jordbruk ut förut, och huru ser det ut nu? Dessutom, mine Herrar, hvilka högst värderika arbeten ligga ej förvarade i våra landtmäterikontor och som enligt åliggande åstadkommits af dessa lönlösa tjänstemän — renovationer af kartor jemte beskrifningar med mera. Jag tror, som sagdt, att man måste göra afseende härpå; de åtnjuta ej lön af staten och för att åstadkomma sådana arbeten hafva de måst använda både tid och kostnader, oftast till men för äfven den tarfligaste utkomst. Nyssnämnda värderika arbeten äro således efter mitt förmenande att anse såsom ren skänk till staten.

Här har äfven omnämnts behöfvet af landtmäteritaxans omarbetning. Jag lemnar detta obestriddt; kanske behöfs verkligen en omarbetning af taxan, men jag inser ej hvarföre den saken egentligen behöfver stå i sammanhang med ordnandet af corpsens pensionsförhållanden. Det är mig icke okänt att taxan är ganska hög och i viss grad betungande för jordbrukarne, men å andra sidan vet jag äfven att denna egenskap hos taxan medfört att landtmätarne mångenstädes måste ackordera om billigare pris, för att i hårdare tider få åtminstone *någon* arbetsförtjänst.

Ej heller kan jag förstå hvarföre nu ifrågavarande landtmätare skola i pensionsväg vara annoriunda lottade än storskifteslandtmätarne. Andra talare hafva redan berört den saken, och huru mycket derom än vidare kunde vara att säga, vill jag ej vidare derpå ingå.

Jag instämmer, som sagdt, med de två näst föregående talarne och slutar med samma yrkande som de gjort.

Herr Sven Nilsson: Som Herrarne finna af reservationen, tillhör jag ej Utskottsmajoriteten i denna fråga och ämnar således ej försvara det förslag, Utskottet framlagt. Jag har haft tillfälle att åtskilliga gånger förut i Kammaren uttala mig i ämnet, och har icke ombytt åsigt sedan dess; således behöfver jag icke upprepa dessa åsikter ånyo. Jag finner det rent af oförklarligt, att Kongl. Maj:t framkommit med sitt förslag under anförande af sådana motiv som här förekomma, ty jag tror att den meningen har inom Riksdagen varit temligen allmän, att landtmätarnes *antal* borde bestämmas, innan förhöjda pensioner åt dessa tjänstemän beviljas. Regeringen hade således ej behöft taga miste om meningen inom Riksdagen i detta afseende. För min del tror jag äfven det är nödvändigt, att antalet tjänstemän först bestämmas, innan pension åt dem beviljas, ty hvart skall det väl taga vägen, om regeringen har rättighet att tillsätta så många tjänstemän, och i detta fall landtmätare, som helst, och staten sedan skall pensionera dem alla? Till hvilka belopp pensioneringen under sådana förhållanden kunde komma att stiga, är ej möjligt att beräkna. Stats-Utskottet har visserligen i sitt förslag sökt begränsa pensionernas antal till 48, men jag tror ej att följden af förslagets antagande skulle blifva, att pensionssumman icke komme att öfverstiga 48. Äfven andra landtmätare än dessa 48 skola nog hitta vägen till Riksdagen, och man skall nog då ej underlåta att tala om obillig-

*Angående
Andra landt-
mätares och
Kommissions-
landmätares
pensionering.*
(Forts.)

Angående
Andre landt-
mätares och
Kommissions-
landtmätares
pensionering.
(Forts.)

het, himmelsskriande orättvisa etc. emot dem, som icke på grund af förslaget komma i åtnjutande af pension, och Riksdagen skall nog äfven finna klagomålen befogade. Jag tviflar icke ett ögonblick derpå och anser således ej att i Stats-Utskottets förslag ligger någon den ringaste garanti för stäfjandet af pensionsantalet, som man här velat göra troligt.

Detta är likväl icke mitt viktigaste skäl mot Kongl. Maj:ts proposition. Mitt hufvudskäl är att jag önskar en revision af landtmäteritaxan, innan jag vill medgifva landtmätare den ifrågasatta högre pensionsrätten. Ty om Riksdagen nu går in på förslaget och beviljar dessa högre pensioner åt ifrågavarande tjänstemän, så lär man få vänta länge nog på det som nödvändigare är, nemligen en revision af taxan. Jag har förut i Kammaren uttalat såsom min mening och står fortfarande fast dervid, att jordbrukarne i allmänhet ej kunna anlita landtmätare, af det enkla skälet, att taxan är så orimligt hög att, om de mindre jordbrukarne skulle anlita landtmätare, arfvodet snart sagdt skulle sluka hela deras små egendomar, och detta föranleder de mindre jordegarna att icke utan i tvångsmål anlita landtmätarne. Därföre tillgår det vanligen sålunda, att när någon köper en mindre jordegendom från ett hemman, anmodas landtmätaren att efter den gamla taxeringen räkna ut det hemmantal, som skall åsättas den lilla delen, och detta besvär får köparen betala med några få kronor, för hvilken lösen jordegaren jemväl får ett bevis af landtmätaren att efter den gamla jordtaxeringen hemmanet har ett, efter skedd uträkning, visst hemmantal, hvarom säljare och köpare äro öfverens. På detta sätt får den mindre jordegaren fasta på sin jordlott, och denna går sedan ur hand i hand, och man kan lätt tänka sig, hvilka olägenheter ett sådant förfaringssätt skall tid efter annan åstadkomma. Jag har under de senare åren haft förtroendet att vara förrättningsman vid en del hypoteksvärderingar i min ort. Vid hvarje sådan förrättning skall jordegaren förete fullständiga skifteshandlingar öfver sin egendom; och det är knappast vid något tillfälle som icke sådana handlingar saknas. Den skifteshandling, som vanligen är att tillgå, består uti ett bevis från landtmätaren, som utvisar egornas hemmantal, uträknadt efter den gamla taxeringen på jorden. Landtmätaren får således tillkallas för laga skifte.

Egendomarne hafva tid efter annan kommit i annor mans hand sedan de gått i köp åtskilliga gånger, och den som vill hafva sin egendom belånad, tvingas att begära landtmätare för att kunna förete fullständiga skifteshandlingar, och då har det mångenstädes inträffat, att vid den nya skiftesförrättningen kan hafva funnits personer, som uppodlat och förbättrat egendomen i ganska hög grad, och följden har deraf blifvit, att taxeringen på sådan egendom blifvit högre, hvarigenom en eller flera egare antingen blir fräntagen en större eller mindre del af sin egendom, eller får ett större hemmantal, hvarpå andra, som icke förbättrat sin egendom, naturligtvis förtjena. Härpå följer äfven, att landtmätaren får sin godtgörelse efter taxan, hur orimlig den än är. Sådana blifva alltid följderna af en orimlig landtmäteritaxa, och jag frågar nu, om det ej är skäl att vinna rättelse

deruti? Nu vill jag för min del visst icke påstå, att landtmätarne i allmänhet hafva för stora inkomster genom den gällande taxan, ty jag vet väl, att de på åtskilliga ställen icke ens hafva tillräcklig systerställning, särdeles vintertiden; men jag anser det derföre för min del rättvist, om landtmätarne finge till någon del uppbära aflöning af staten, och att de, som anlita deras biträde, dessutom ersatte dem ofter en billigare taxa. Detta ligger också, efter min uppfattning, i den Kongl. propositionen, ty Kongl. Maj:t har ansett ifrågavarande personer vara statens tjenstemän, då Kongl. Maj:t vill gifva dem pensioner, och äro de statens tjenare, så bör väl ock staten löna dem; i motsatt fall är väl ej staten skyldig att gifva dem pension. Jag håller således före, att innan man går in på att gifva landtmätarne pension, det är alldeles nödvändigt att dessförinnan få en fullständig revision af landtmäteritaxan i sådan rigtning, att staten åtager sig att till en del aflöna landtmätarne och att på samma gång landtmätarnes antal blifver begränsadt och bestämdt.

På de skäl jag nu anført kan jag icke annat än yrka afslag å Utskottets föreliggande hemställan, under förhoppning, att regeringen till en annan Riksdag må framlägga ett annat förslag, och dervid taga denna stora och viktiga fråga i dess helhet om hand; ty det är verkligen en särdeles viktig fråga, i synnerhet för de mindre jordbrukarne i landet.

Herr Liss Olof Larsson: När man läser den Kongl. propositionen i föreliggande fråga, kan man nästan komma på den tanken att, såsom en talare på kalmarbänken i går uttryckte sig, vi vore inne på den vägen att till slut pensionera nästan alla Sveriges inbyggare, när de blifva ålderstigna. Detta vore mycket godt och äfven jag skulle vilja vara med derom, ifall man nemligen hade något sätt att skaffa penningar, utan genom uttagande af skatter. Men så länge man icke har några sådana källor till inkomster, måste man se till att icke bevilja statsunderstöd på andra håll, än der behovet sådant oundgängligen kräfver, och detta är, efter mitt sätt att se, uti förevarande fall *icke* förhållandet. Det förefaller mig också besynnerligt, om landtmätarne på samma gång skulle blifva berättigade till afsked vid 60 års ålder och erhålla en högre pension, än de förut fått vid 65 år, det vill säga kortare tjenstetid och större pension. Jag kan icke finna något rimligt i ett sådant förhållande. Men så förekommer det både i Kongl. Maj:ts proposition och i Stats-Utskottets betänkande.

Nu säges det, att man måste sätta ned pensionsåldern för landtmätarne till 60 år, derföre att deras yrke är så helsoförstörande samt förenadt med så många mödor och försakelser. Jag har sjelf många år sysselsatt mig med storskiften inom Dalarne och har följaktligen kännedom om landtmäterigöromål, och jag vågar försäkra, att en landtmätares göromål icke på långt när äro så helsoförstörande som till exempel — att vara riksdagsman och sitta i Andra Kammaren. Jag anser tvärtom, att en landtmätares göromål äro särdeles helsobringande genom de tillfällen de lemna honom till kroppsrörelse och ett nästan ständigt vistande i fria luften; åtminstone har jag funnit

Angående
Andre landtmätares och
Kommissionslandmätares
pensionering
(Forts.)

Angående
Andra land-
mätares och
Kommissions-
landmätars
pensionering.
(Forts.)

det så, och jag får säga, att jag betraktar den tid, hvarunder jag sysselsatte mig med dessa göromål, såsom den angenämaste samt mest stärkande och helsobringande jag upplefvat.

Man bör dessutom komma ihåg, att kommissionslandmätaren är i den ställning att, då han blir gammal, han för temligen godt pris kan skaffa sig biträden, åt hvilka han vanligen öfverlemnar de mera ansträngande arbetena ute på marken, under det han sjelf öfvervakar det hela, håller sammanträden o. s. v., och jag tror att, i följd af den ganska rundligt tilltagna landtmäteritaxan, landmätarne kunna ganska bra aflöna dessa biträden och sjelfva ändå lefva temligen sorgfritt.

Nu föreslås det vidare såsom vilkor för den högre pensionens åtnjutande, hvad kommissionslandmätare angår, att han, så vidt på honom sjelf berott, skall hafva varit i verksamhet under de ifrågavarande 25 åren. Ja, detta kan verkligen tolkas ganska olika, och jag ber, för att belysa förhållandet, att få anföra endast ett enda exempel. Jag känner landtmätare, som visst icke sagt nej, då det erbjudits dem förordnande att göra en landtmäteriförrättning, men som gjort sig kända så, att folket snart fann klokast i att icke vidare söka dylika förordnanden. Sådana slå sig då på helt andra yrken; men då han icke under 25 år bevisligen sagt nej till någon landtmäteriförrättning — och detta af det enkla skäl att någon sådan aldrig erbjudits honom under årtal — så kan han vid uppnådda 60 år komma till staten och säga: var så god och gif mig 1,600 kronor i pension! ehuru han kanske icke annat än i början af sin landtmäteriverksamhet utträttat någonting inom detta område. Detta synes mig vara en ren orimlighet.

Vidare påstår man, att landmätaren lemna sina beskrifningar och kartor m. m. till landtmäterikontoren utan ersättning och att staten derigenom får en skänk af landmätarne som uppgår till millioner. Nej, mine Herrar, det är icke *han*, som ger staten denna present, utan det är *jordbrukaren*, derigenom att denne får betala landtmäteriförrättningen så högt, att deruti ingår jemväl full betalning till landmätaren för det att denne skall lemna dessa beskrifningar och kartor till landtmäterikontoret, på det att de der må finnas tillgängliga, ifall jordegarens eget exemplar skulle hafva förkommit. Detta påstående håller således icke streck, ty, säge hvad man vill, nog har Kongl. Maj:t vid landtmäteritaxans bestämmande tagit i betraktande landmätarnes åliggande att förse landtmäterikontoren med renoverade exemplar af kartor m. m. Jag kan således ej ur den synpunkten finna det skäligt att tilldela de nu i fråga varande tjänstemännen pensioner. Då jag sålunda, som sagdt, ej kan finna deras arbete vara af någon helsoförstörande art, och då de icke lemna någonting till staten utan att dertill få full ersättning, så kan jag ingalunda ingå på ett sådant förslag som det ifrågavarande, utan förenar mig till alla delar med dem, som yrkat afslag å så väl Kongl. Maj:ts proposition som Stats-Utskottets hemställan.

Jag är öfvertygad att någon brist på landtmätare i alla fall icke skall uppstå; ty det finnes en mängd sådana, som år från år gå utan

sysselsättning i sitt namngifna yrke, endast i afvaktan på att den föreskrifna pensionsåldern skall inträda och i hopp att då de i 25 år stått till disposition, men i sjelfva verket ofta utan att hafva haft en enda förrättning — på de sista 10 à 20 åren — komma i åtnjutande af pension från statsverket. Att på detta sätt locka folk in på en bana, der intet finnes att göra, kan väl icke ur någon synpunkt anses vara välbetänkt.

Jag yrkar afslag å den föredragna punkten.

Herrar *Lars Börjesson, Norén, Anders Bengtsson* och *E. P. Jonsson* instämde med Herr Liss Olof Larsson.

Herr Fredenberg: Jag vill endast tillkännagifva, att jag afstår från mitt förut gjorda yrkande samt förenar mig i det förslag till formulering som af Herr Helander framstälts.

Herr Sjöberg: Det är att beklaga, att numera i viktiga frågor — och jag anser den föreliggande af Kongl. Maj:t väckta frågan vara af sådan beskaffenhet — Riksdagen skall behöfva handla utan den vägledning, som ett yttrande från Kongl. Maj:ts regerings sida möjligen skulle kunna gifva. Jag föreställer mig nemligen, att, ehvad Kongl. Maj:ts närvarande regering vill understödja eller icke ett af regeringen för Riksdagen tillförene framlagdt förslag, det åtminstone skulle vara för Riksdagen särdeles upplysande, om regeringens åsigt — den må nu, som sagdt, gå i den ena eller andra riktningen — blefve för Riksdagen känd, på det att deraf måtte kunna slutas till de åtgärder, som Kongl. Maj:t i det ena fallet eller det andra vid en blifvande riksdag kunde komma att föreslå.

Denna fråga är, som bekant, icke alldeles ny, och den synes mig någon gång böra få sin lösning. Ty oaktadt den obenägenhet mot landtmätarne, som jag funnit vara rådande inom denna ärade Kammare, vågar jag dock antaga, att man icke vill, att de skola vara ställda utom det rättsligas område, eller att de icke skola hafva att påräkna den välvilja, som hvar och en oförvitlig tjänsteman synes mig förtjena.

Här har talats om, att antalet landtmätare borde begränsas, innan deras pensionsrätt ordnas på andra grunder än de nu gällande. Men det vill synas mig, att den begränsning, som Kongl. Maj:t gjort i sitt förslag, borde vara tillfyllestgörande, och den farhåga, som uttalats, derest förslaget blefve godkändt, man icke skulle kunna undgå att gifva vika för de anspråk, som andra än de 48 landtmätare, hvilka skulle komma i åtnjutande af högre pension, kunde framställa, denna farhåga, säger jag, torde vara temligen ogrundad; ty den af mig nyss antydda obenägenheten gifver stöd för det antagande, att åtminstone denua Kammare icke skall vara särdeles villig att tillmötesgå sådana anspråk. Jag kan icke heller finna, att hvad ett par föregående talare yttrat derom, att en ändring i landtmäteritaxan bör föregå, innan denna fråga företages till slutligt afgörande, bör

*Angående
Andre landt-
mätares och
Kommissions-
landmätares
pensionering.
(Forts.)*

*Angående
Andre landt-
mätares och
Kommissions-
landtmätares
pensionering.*
(Forts.)

hafva något inflytande på Riksdagens beslut; ty jag föreställer mig, att Riksdagen har tillräcklig myndighet, om jag så får uttrycka mig, för att åstadkomma en sådan ändring, utan att behöfva uppställa den såsom vilkor för ett bättre ordnande af landtmätarnes pensionsrätt. Jag föreställer mig vidare, att, då numera till chef för civildepartementet blifvit utnämnd en jordbrukare, han bör företrädesvis vara mån och angelägen om att tillgodose jordbrukets behof, och det synes mig att man redan i denna omständighet har en garanti för att landtmäteritaxan skall komma att ändras i ett syfte, som tillfredsställer jordbrukarens anspråk.

Hvad nu beträffar frågan om det mer eller mindre helsoförstörande i landtmätarens arbete, hvarom en framstående ledamot af denna Kammare talat, så får jag säga, att äfven jag har någon, om ock icke personlig, erfarenhet af denna sak; — jag har visserligen icke sysselsatt mig med landtmäterigöromål, men jag har genom en föregående tjänstgöring kommit i beröring med landtmätare; — och jag vågar påstå, att detta uttryck *helsoförstörande* icke är ett löst utkastadt epitet, utan har verklig grund. Om den ärade ledamot, som yttrade att han — jag tror att uttrycket så föll — aldrig känt sig så väl eller mått så bra som då han befattade sig med slika göromål, haft en sådan förmån af detta sitt sysslande, så finner jag detta ganska naturligt af den omständigheten, att han ju ännu är ung, och vid den tiden naturligtvis var ännu yngre, men sällsynta undantag böra icke uppställas såsom regel. Han är dessutom en både lekamligen och andligen ovanligt begåfvad man, och derföre bör han icke efter sig bedöma andra menniskor, hvilka måhända äro honom underlägsna såväl i det ena som i det andra hänseendet.

Äfven yttrade denne talare, att den renoveringsskyldighet, som det åligger landtmätare att fullgöra, icke vore något att tala om. Jag vågar äfven i denna del hafva en motsatt mening med honom. Jag tror mig kunna till och med påstå, att man vid upprättandet af landtmäteritaxan icke tagit synnerlig hänsyn till denna skyldighet; jag vet af erfarenhet hvilket tryck den utöfvar på landtmätarne, och, om det må tillätas mig att uttala en åsigt, som jag länge hyst, så får jag säga, att det är en orättvisa att fordra en sådan skyldighet utan motsvarande ersättning af staten.

Hvad Utskottets hemställan angår, synes den mig vara behäftad med en otydlighet, som möjligen kan förklaras, men hvilken jag åtminstone icke kan förklara; jag afser nemligen den mellanmening, som förekommer i början af Utskottets förslag, eller "att Riksdagen, *under förutsättning att andre landtmätarnes och kommissionslandtmätarnes nuvarande pensionsrätt upphör*, må o. s. v. Är nu meningen den, att de landtmätare, som — jag talar icke om sådana, hvilka redan äro i åtnjutande af pension — måste, såvidt jag förstår, ända till den dag, då Kongl. Maj:t gillar förevarande förslag, under förutsättning att detta Utskottets förslag blir Riksdagens beslut, vara ovilkorligen berättigade att åtnjuta den pension, som för närvarande är fastställd, också fortfarande skola få njuta denna pensionsrätt till godo? Det vill dock synas af ordställningen i Utskottets förslag, som om

detta icke vore Utskottets mening, utan att i och med detsamma Riksdagen bifaller Utskottets förslag, och beslutet blifver af Kongl. Maj:t godkänt, den nuvarande andre landtmätarne och kommissionslandtmätarne medgifna pensionsrätt kommer att upphöra.

Det lärers väl ändå icke låta sig försvaras att så gå tillväga, och jag föreställer mig, att ett sådant beslut, derest fråga om nämnde tjänstemäns nu varande pensionsrätt blefve föremål för domstols åtgärd, icke skulle kunna anses lagenligt.

Jag vågar således hemställa till Herr Talmannen, att den ifrågasvarande mellanmeningen: "under förutsättning att andre landtmätarnes och kommissionslandtmätarnes nuvarande pensionsrätt upphör" måtte utgå, samt att, då man för närvarande väl icke lärers kunna komma till ett bättre resultat i denna fråga, Kammaren i öfrigt ville godkänna Stats-Utskottets förslag.

Herr Nils Petersson: Då det blifvit sagdt, att denna Kammar nästan alltid visade en viss obenägenhet emot landtmätarne, ber jag att få protestera mot en sådan uppfattning. Det är icke mot landtmätarne personligen, som denna Kammar är ovilligt stämd, utan det är mot det sätt, hvarpå deras taxa är uppställd och som gör att deras arbete blir för dyrt, samt emot det sätt, hvarpå man har velat pensionera dem. Jag får upprigtigt säga att jag icke kan förstå, huru man kan vilja att det längre skall fortgå på detta sätt, att en tjänstemannacorps fortfarande af staten pensioneras, fastän aflöningen till densamma icke betalas af staten utan af den allmänhet, som anlitar deras biträde. Nu fordrar man att denna corps skall erhålla förhöjda pensioner, oaktadt Kongl. Maj:t kan till de ifrågasvarande befattningarne utnämna huru många som helst. Utskottet har visserligen sökt förekomma detta, men ingen lärers väl vara så enfaldig, att han tror att detta skall lyckas. När nu de 48 landtmätarne, såsom föreslaget är, fått sina pensioner, så kan det hända att två eller fyra eller kanske tio äro lika berättigade till pension. Det ligger då nära till hands att man skall komma med framställning om att dessa två eller fyra eller tio, hvilka äro lika förtjente som de äldste 48, skola få samma förmån. Detta ligger så i sakens natur att man icke behöfver tvifla derpå.

Jag kan icke underlåta att vid detta tillfälle tala några ord om landtmäteritaxan och dermed sammanhängande förhållanden. Det har blifvit sagdt af den siste talaren, att det icke skulle vara något hinder i vägen att få taxan ändrad, äfven om man bifaller detta förslag, ty Riksdagen har nog, sade han, så stor myndighet att den kan ändra taxan. Jag hade icke väntat mig ett sådant uttalande från det hållet. Jag trodde att den ärade talaren skulle veta att så icke är förhållandet. Jag har sjelf väckt en motion om en ändring i landtmäteritaxan, emedan jag ansåg densamma i flera afseenden orimlig. Denna motion bifölls af Riksdagen, och följden blef tillsättning af en komité, som nog hade reda på huru ändringen skulle ske, men den verkställdes på det sätt att taxan, i stället för att nedsättas, blef förhöjd. Riksdagens skrifvelse afsåg en nedsättning i taxan, men följden blef

*Angående
Andre landt-
mätares och
Kommissions-
landmätares
pensionering.*
(Forts.)

Angående
Andre landt-
mätares och
Kommissions-
landmätares
pensionering.
(Forts.)

i sjelfva verket en förhöjning deri och, för att lägga lök på laxen, kom dertill en förhöjning af 25 procent!

Jag anser att landtmätarne äro så väl försedda som de rimligtvis kunna behöfva. De äro mycket aktningvärda personer, men de hafva gjort sig omöjliga genom den ofantligt höga taxan. Det har redan nämnts, att de ofta göra ackord om arfvodet. Ja, tyvärr blir följden denna, och det är också, efter mitt sätt att se saken, ett stort fel. Herrarne veta mycket väl huru dervid tillgår. Den som nemligen går in och begär landtmäteriförrättning, kan betinga sig dermed följande kostnader till lägre belopp, än som drabba de öfriga delegarne i förrättningen, ty de nödgas, i brist af öfverenskommelse, betala enligt taxan, hvilken föreskrifver högre belopp. Häraf blir följden, att skiffen blifva så dyra, att jordegarne nästan måste köpa igen sin jord. Detta gör emellertid att landtmätarne icke få så mycket arbete, som de kunna åtaga sig, och dertill är det verkligen nu på tiden att ändra denna taxa.

När man annars velat skaffa pensioner åt några af statens tjeu-
männ, har detta föregåtts af en reglering såväl af deras arbete som af antalet af deras antal; nu vill man deremot börja med att bevilja pensioner, men det sättet duger icke. Tiden är nu inne för en förändring i detta hänseende, och denna förändring är så af behofvet påkallad, att man bör taga i tu med den på allvar så snart som möjligt. Dertill tror jag icke att det nu är skäl att göra något vid desse tjeu-
männens pensioner, utan får jag fördenskull yrka rent afslag å Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt.

Herr Widmark: Den ärade talaren på dalabänken yttrade, att jordegaren vore den som betalade renovationerna, d. v. s. erlade afgift för kostnaderna för desamma. Detta tror jag dock icke var fullt riktigt. Förhållandet är att lika stort arvode utgår för en förrättning, hvilken är renovationsfri, som för en förrättning, dervid en sådan skyldighet eger rum. För öfrigt ber jag att i alla delar få instämma i det yttrande, som afgifvits af Herr Sjöberg, och i det yrkande, som han framställt.

Herr Sjöberg: Min uppmärksamhet har blifvit fäst på att genom antagande af det utaf mig framställda ändringsförslag full tydlighet möjligen icke skulle ernås för vinnande af hvad jag åsyftat med samma förslag; och jag tillåter mig dertill att förnya detsamma i en något förändrad form. Af denna anledning anhåller jag om proposition å ett så lydande förslag till beslut:

“att Kongl. Maj:ts förevarande förslag må allenast på det sätt af Riksdagen bifallas, att Riksdagen, under förutsättning att andre landtmätarnes och kommissionslandtmätarnes nuvarande pensionsrätt upphör i afseende å alla dem, hvilka icke redan på grund af fullmakt äro till sådan förmån berättigade, må *dels* besluta“ o. s. v. (lika med Stats-Utskottets förslag).

Då gör man, såsom Herrarne behagade finna, ett bestämdt undantag, som hvilar på en — enligt mitt förmenande — fullt laglig

rätt, emedan den pensionsrätt, andre landtmätarne och kommissionslandtmätarne nu ega, är grundad på fullmakt och följaktligen icke kan dem beröfvas, och derigenom skulle, såsom jag föreställer mig, all tvetydighet i det antydda hänseendet vara undanröjd.

*Angående
Andre landt-
mätares och
Kommissions-
landtmätares
pensionering.
(Forts.)*

Herr Helander: Då jag vid 1878 års riksdag bemötte allt hvad då här yttrades i fråga om både arfvodetaxan och renovationsskyldigheten, dermed man nu åter framkommit, och ett återuppreparande af allt detta säkerligen icke skulle till någonting tjena, utan blott förlänga diskussionen, så vill jag nu aldeles lemna den saken, desto hellre, som en föregående talare redan besvarat yttrandet från dalabänken angående renovationsskyldigheten. I anledning af dalarepresentantens yttrande i öfrigt vill jag blott i förbigående erinra derom att jag, då jag förra gången hade ordet, händelsevis kom att nämna, att det visserligen någon gång händer att en eller annan till och med kan till helsan stärkas under sysselsättningar med landtmäterigörömmål, fast flertalet dervid dukar under. Då nämnde representant nyss lemnat den oväntade upplysningen att äfven han sysselsatt sig med landtmäteri och dervid funnit detta göromål befordra välbefinnandet, hvaremot sysselsättningar här i Kammaren skulle vara vida mera ansträngande och helsosförstörande, så är det att önska att han, som sålunda bör räknas till de af mig nämnda undantagen, då han funnit sig så väl af sin fordna sysselsättning — hvilken han dock måhända funnit svårare, om han i densamma ansträngt sig så, som en verklig landtmätare oftast nödgas göra — icke måtte komma att ångra det han öfvergifvit denna, hvarigenom Kammaren kunde äfventyra att mista en så framstående ledamot.

Det var emellertid egentligen icke för att säga detta, som jag ånyo begärde ordet, utan var anledningen dertill den att, sedan Herr Sjöberg, för att förekomma borttagandet utaf den af flere talare omförmälda pensionsrätt, som nuvarande landtmätare ega, framställt till antagande Utskottets förslag med någon redaktionsförändring i sagda syfte, som jag finner mig böra biträda, så, i hopp att de öfrige, som i frågan härförut framställt särskilt förslag, göra sammaledes, vill jag återtaga mitt förra yttrande, förenande mig uti det af Herr Sjöberg formulerade förslag.

Herr Widmark: Jag anhåller att få afstå från mitt förra yrkande och instämma i det af Herr Sjöberg senast framlagda förslag.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Sedan nu de tre siste talarne förändrat sitt yrkande skall jag afstå från de anmärkningar, som jag lämnat göra och hvartill deras förra yrkande kunnat gifva anledning.

Jag skall dock anhålla att få göra en anmärkning mot talaren på stockholmsbänken. Han yttrade nemligen att orsaken, hvarföre icke denna Kammare ville bifalla det ifrågavarande förslaget, vore att söka i en viss obenägenhet hos Kammaren mot hvarje reglering i detta afseende. Detta är dock en slutsats, som synes mig vara så

*Angående
Änare landtmätares och
Kommissionslandmätares
pensionering.
(Forts.)*

mycket mera orättvis som man till stöd för afslag framställt bestämda skäl, hvilka jag anhåller att i korthet få anföra. I detta fall ber jag att få åberopa den omständigheten, att antalet af de tjenstemän, för hvilka pension begäres, är obegränsadt, att den för landtmätarne gällande taxa är så beskaffad, att i många fall densamma hindrar hvad den vill befrämja, och slutligen att man vill ordna pensioner åt en tjenstemannaklass, som icke åtnjuter någon lön af staten. Jag tror att dessa skäl äro af den beskaffenhet, att de icke kunna gifva anledning till en slutsats, sådan som den förut nämnda af talaren på stockholmsbänken. Jag vidhåller mitt förra yrkande om afslag å Utskottets förslag.

Häruti förenade sig Herr *Nils Nilsson* i Stäfvie.

Herr *Sven Andreasson*: Jag anhåller att få protestera mot ett yttrande från stockholmsbänken, att landtmätarne skulle stå utom det rättsliga området, såsom jag tror att orden föllo. Jag tror likväl att landtmätarne genom taxans förhöjning fått full rättvisa och att de icke äro mera att beklaga än andra samhällskasser. Jag anhåller att få yrka afslag å Utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen gaf först proposition på bifall till Utskottets hemställan oförändrad samt derefter, enligt de yrkanden som förekommit, dels på de olika ändringsförslag, Herr *Helander* i sitt första och Herr *Sjöberg* i sitt senare anförande framställt, dels ock på afslag å såväl Utskottets hemställan som Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och fann Herr Talmannen den sistnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes och företogs — sedan till kontraposition antagits yrkandet på bifall till Herr *Sjöbergs* förslag — enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd så lydande voteringsproposition:

Den, som afslår såväl Stats-Utskottets i 13:de punkten af dess Utlåtande N:o 13 gjorda hemställan, som ock Kongl. Maj:ts i ämnet framlagda nådiga proposition, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren bifallit Utskottets förevarande hemställan med den förändring, som af Herr *Sjöberg* under öfverläggningen påyrkats.

Voteringen utföll med 113 ja mot 64 nej; varande alltså beslut fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Punkterna 14 och 15.

Biföllos.

Punkten 16.

Utskottet hade hemställt,

att af Kongl. Maj:t för Geologen G. D. W. Hummels enka Vilhelmina Hummel, född Cordts, äskad pension af 400 kronor måtte af Riksdagen beviljas att utgå från och med Juni månad 1879 och så länge hon i sitt nuvarande enkestånd förblefve.

*Angående
pension för
Geologen G. D.
W. Hummel.*

Enligt anteckning å Utlåtandet, hade Herrar *Liss Olof Larsson*, *Nils Petersson* och *Ola Andersson* i Burlöf inom Utskottet reserverat sig mot berörda hemställan.

Herr J. Anderson i Tenhult yttrade: Af samma skäl, som jag i går röstade emot beviljande af pension åt afiidne tjenstemäns efterlemnade enkor och barn, får jag yrka afslag äfven å den nu föredragna punkten.

Vidare anfördes ej. Efter att hafva gifvit propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan som ock på afslag derå, förklarade Herr Talmannen sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes, i anledning hvaraf följande voteringsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 16 punkten af Utlåtandet N:o 13, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren afslagit Utskottets omförmälda hemställan.

Omröstningen, i vanlig ordning verkställd, utföll med 63 ja mot 90 nej; hvadan Utskottets hemställan afslagits.

Punkten 17.

Biföllos.

Punkten 18.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen, att Landshöfdingen i Kopparbergs län J. G. S. de Marés enka Augusta de Maré, född Ahlgren, måtte på allmänna indragningsstaten tilläggas ett belopp af

*Angående
pension för
Landshöfdingen
J. G. S. de Marés enka
och barn.*

Angående
pension för
Landshöfdin-
gen J. G. S.
de Marés enka
och barn.
(Forts.)

ett tusen femhundra kronor om året, att från och med sistlidne Februari månad beräknas och utgå med 1,000 kronor såsom pension för henne, så länge hon förblefve enka, och med 500 kronor för de fem af hennes barn, hvilka ännu icke uppnått 18 års ålder, och hvilket belopp skulle minskas med 100 kronor i den mån något af barnen upphunne sagda ålder eller derförinnan afede.

I sammanhang med denna nådiga framställning hade Utskottet till pröfning förehaft en af Herr *E. M. Sundell* inom Första Kammaren väckt motion (N:o 24), deruti föreslagits, att Riksdagen ville, till utgående från nionde hufvudtiteln, bevilja en årlig pension åt Landshöfdingen de Marés bemälda enka och sju barn gemensamt af 2,000 kronor, hvilken pension dock för hvar och ett af barnen, som uppnått myndig ålder, inginge äktenskap eller möjligen afede, borde minskas med 100 kronor.

Och hade Utskottet hemställt,

att Riksdagen, med afslag å Herr *E. M. Sundells* omförmälda förslag, måtte till Kongl. Maj:t förevarande framställning lemna bifall.

Herr *Nils Petersson*, hvilken jemte Herr *Ola Andersson* i Burlöf inom Utskottet anmält reservation vid förevarande punkt, yttrade: Då jag förut yrkat afslag å Utskottets hemställan om beviljande af pensioner åt affidne tjänstemäns enkor och barn, finner jag mig äfven nu föranlåten att göra det, synnerligast som det i denna punkt gäller enkan efter en tjänsteman, hvars lön uppgått till ett så stort belopp som öfver 12,000 kronor. De tjänstemän, som icke vilja hushålla så att de kunna spara något åt sina efterlevande, göra sig icke förtjenta af någon pension. Det har visserligen af Kongl. Maj:ts proposition och Utskottets förslag framgått, att tillgångarne i affidne Landshöfding de Marés bo äro ytterst ringa och att enkan befinner sig i en mindre god ekonomisk ställning, men jag kan likväl icke neka till, att skuldernas och fordringarnes förhållande till hvarandra vid bouppteckningen förefaller mig något misstänkt.

Jag finner, som sagt, lika talande skäl för afslag å denna punkt som å de föregående och anhåller därför om afslag å Utskottets hemställan.

Herr *J. Anderson* i Tenhult: Jag ber att få instämma med den föregående talaren. Jag gör det så mycket hellre som jag af flere personer fått höra att ifrågavarande tjänsteman under de sista sexton åren af sin lefnad uppburit icke mindre än 12,500 kronor i lön, således inalles för dessa 16 år en summa af 200,000 kronor. Af detta stora belopp borde han kunnat inbespara icke så obetydligt åt sin enka och sina barn.

Jag yrkar i likhet med den föregående talaren afslag å Utskottets förslag.

Herr Liss Olof Larsson: Jag har icke begärt ordet för att uttala något klander mot de Utskottets ledamöter, som reserverat sig mot Utskottets förslag i denna punkt, ty de hafva på ett undantag när varit konsekventa och motsatt sig all pensionering åt tjenstemäns enkor och barn, utan jag har egentligen gjort det för att nämna något om Landshöfding de Marés verksamhet inom det län han hade att förvalta och hvilket län jag tillhör, öfverlemnande sedan åt Kammararen att pröfva, huruvida hans efterlevande enka och sju barn nu kunna hafva berättigade anspråk på den ifrågasatta pensionen. Andra Kammararens protokoll från föregående riksdagar vittna om att jag icke velat slösa med pensioner till enkor och barn; när jag nu i en dylik fråga uppträder utan att yrka afslag, utan blott för att uttala några ord om den afiidnes förtjenster, så gör jag det, emedan jag annars skulle svika min pligt. När man nu vill ställa sig på principernas ståndpunkt och icke lemna pension till någon enka eller barn, så kan jag förstå och äfven gilla detta, men jag kan icke annat än förundra mig öfver att man med sådana principer i går beviljade pension åt kommandör Adlersparres enka, oaktadt derföre låg en bouppteckning, som utvisade mer än 18,000 kronors behållning. Då höjde sig likväl icke någon enda röst emot pensionens beviljande.

Hvad nu beträffar ställningen i boet efter Landshöfdingen de Maré, så kunna Herrarne se af Utskottets betänkande att densamma utvisar en brist till belopp af 321 kronor 8 öre. En talare fann det visserligen misstänkt, att skulder och tillgångar gingo så nära jent ihop; men jag kan icke förstå, hvarföre han behöfde finnes det så. För min del tror jag, att bouppteckningen är riktigt uppgjord. Åtminstone kan jag icke förutsätta annat. Nu är att ihågkomma, att Landshöfdingen de Marés enka har icke mindre än sju barn, af hvilka det älsta är en dotter om 20 år, och att i boet icke finnes någon behållning utan att tvärtom skulderna öfverstiga tillgångarne. Landshöfdingen de Maré har tjenat staten i 40 år och dervid i 16 år varit landshöfding i det län jag tillhör. Man erinrar härvid, att han under denna tid åtnjutit en stor lön. Detta medgifver jag gerna; och jag medgifver att man med hans stora lön borde kunna afsätta hvad som erfordras för betryggande af familjens framtida existens. Men jag känner något till Landshöfdingen de Marés förhållanden och jag tror mig veta, att när han kom till länet, hade han flere skulder än vid sin död, och att han således minskat sina skulder rätt betydligt, sedan han kom i åtnjutande af landshöfdingelönen, ehuru han med en så stor familj icke hann samla någon förmögenhet. Härtill kommer en annan omständighet af förmildrande beskaffenhet. Landshöfding de Marés sinnelag var sådant, att han öfverallt, hvarest han inom detta län, som icke kan kallas rikt, utan hellre fattigt, fann nöden framträda, han genast var färdig att söka lindra densamma.

Han delade ut af hvad han hade äfven med risk att sätta familjen på bar backe, hvilket ock inträffade, när han föll ifrån.

*Angående
pension för
Landshöfdingen
J. G. S.
de Marés enka
och barn.
(Forts.)*

Angående
pension för
Landshöfdin-
gen J. G. S.
de Marés enka
och barn.
(Forts.)

Inom länet var landshöfding De Marés anseende af den beskaffenhet, att han när som helst kunnat erhålla allas röster för ledamotskap i Första Kammaren, men han afböjde dock alltid detta under förklaring, att han ansåg sig kunna gagna sitt län mera genom att förblifva på den post, som blifvit honom anförtrodd. Det var således icke brist på förtroende, som gjorde att han icke invaldes såsom representant i Första Kammaren, utan hans eget stora intresse för sitt län.

Dessutom var han så omtyckt inom sitt län, att jag vågar påstå att derest det legat inom landstingets befogenhet att meddela understöd åt hans efterlemnade enka och barn, så skulle, i händelse motion derom blifvit väckt inom landstinget, icke en enda röst hafva höjt sig deremot, ty en höfding mer älskad och mer förtjent af att älskas af sitt län, än de Maré, har Dalarne icke haft och han saknas af alla. Jag omnämner detta endast för att visa, huru han var bedömd inom sitt län, och har icke något mer att tillägga men öfverlemnar åt Kammaren att bedöma, huruvida, då en sådan man lemnat efter sig enka och barn, som behöfva understöd, sådant må anses förtjent eller icke. Något yrkande gör jag ej.

I detta anförande instämde Herrar *A. Hansson, Stormats Mathias Olsson* och *Bälter Sven Ersson*.

Herr O. B. Olsson: Jag har alltid haft för princip att motsätta mig utdelande af pensioner åt aflidne embets- och tjänstemäns efterlemnade enkor och barn och jag vidhåller fortfarande samma princip.

Jag har icke deltagit i Utskottets behandling af Nionde hufvudtiteln och har därför icke heller kunnat reservera mig mot dess betänkande; men jag anser mig dock fullt berättigad att motsätta mig Utskottets hemställan i de delar, som jag finner stridande mot min öfvertygelse, likasom jag anser mig oförhindrad att tillstyrka bifall till hvad jag finner Utskottet hafva rättvist och skäligen beviljat. Jag vill visserligen icke bestrida den aflidne landshöfdingens förtjenster i synnerhet beträffande Dalarnes län, hvilka jag nyss af en föregående talare hört vitsordas, men jag tror dock att det rättaste hade varit, om landstinget med afseende på den aflidne landshöfdingens förtjenster om Dalarnes län beviljat pension åt hans efterlemnade enka och barn. Den talare, som sist hade ordet, yttrade att landstinget icke vore berättigadt dertill. Jag tror tvärtom att landstinget eger en sådan befogenhet. Särskildt har jag mig bekant, att det landsting, jag tillhör, gifvit pension åt en syssloman vid länets lasarett för hans återstående lifstid. Detta har skett utan att framkalla något missnöje och jag tror, att förhållandet skulle blifva enahanda vid Dalarnes landsting, med den kännedom landstinget bör ega om verkliga ställningen i det ifrågavarande sterbhuset.

Dessutom kan det visst vara beklagansvärdt, att boet skall befinna sig i den knappa ställning, att det icke finnes någon tillgång, utan tvärtom brist, men det är lika mycket att beklaga att en person, som under 16 år varit landshöfding med en lön af öfver 12,000

kronor årligen icke skall hafva gjort några besparingar först och främst att dermed betala sina skulder och sedermera äfven för att i någon mån åtminstone trygga sin familj för framtida behof. Jag kan således för min del icke vara med om att bifalla den föreslagna pensionen, utan yrkar afslag å Utskottets hemställan.

Angående pension för Landshöfdingen J. G. S. de Marés enka och barn.
(Forts.)

Herr *Sven Andersson* förenade sig med Herr O. B. Olsson.

Herr *Lars Björjesson*: I likhet med reservanterna yrkar jag afslag å Utskottets hemställan i nu föredragna punkter, emedan jag anser att denna pensionering af afidne tjänstemäns efterlemnade enkor och barn saknar all rättsgrund. Tjänstemännen borde vara nöjda med att få på statens bekostnad förskaffa sig största delen af den bildning, som sedan gör det möjligt för dem att söka indrägtiga befattningar i statens tjenst. Jag kan icke annat än instämma med de talare, som ansett det vara ett beklagligt förhållande, att en person, som i 40 år tjenat staten, deraf åtta år såsom underståthållare här i Stockholm och sedermera under sexton år såsom landshöfding i Kopparbergs län, icke kunnat af de stora löner, han under denna tid uppburit, afsätta något åt sin efterlevande enka och sina barn. Om han blott afsatt några hundra kronor om året i någon ränteanstalt, så kunde, genom förräntning, detta vid hans död nu utgjort ett mycket stort kapital för hans efterlemnade familj att lefva af. En klok och omtänksam husbonde uppmanar vanligen sina tjenare att af deras lön årligen afsätta något för kommande dagar. Så borde också staten göra, men det gör icke staten genom att nu åt en så högt aflönad tjänstemans, som en landshöfdings enka och barn bevilja pension; detta skall, i min tanke, endast uppmuntra öfriga tjänstemän till slöseri, då de ju alltid kunna påräkna att staten skall draga försorg om deras familj, när de falla ifrån. Man talar om att *tjena staten*. Hvad är då staten? Männe dess bestånd endast hvilat på tjänstemännen? Männe icke äfven andra samhällsklasser, såsom jordbrukare, handverkare, fabriksidkare och arbetare med flera äro lika behöfliga för statens bestånd, som de förra? Om så är förhållandet, så äro de också lika berättigade, som tjänstemännen, att göra anspråk på pensioner för de sina, då de aflida i fattiga omständigheter. Vill man göra staten till en fattigvårdsanstalt, så bör man handla konsekvent och gifva enkor och faderlösa barn af alla samhällsklasser pension, då deras män och fäder affidit i fattiga omständigheter; i annat fall skall man inte gifva någon, hvilket senare jag anser är det rätta. På dessa skäl är det som jag på det bestämdaste yrkar afslag å nu föredragna punkt.

Herr *Toll*: Den allmänna tillgifvenhet Landshöfding de Maré åtnjöt inom Dalarne under sin mångåriga embetsutöfning såsom detta läns landshöfding och det högt aktade minne han lemnat efter sig hos provinsens befolkning manar äfven mig att till Kammararens behjertande framhålla de högeligen ömmande omständigheter, hvaruti hans enka och barn efter mannens och fadrens frånfulle sig befinna.

Angående
pension för
Landshöfdin-
gen J. G. S.
de Marés enka
och barn.
(Forts.)

Här har blifvit anmärkt, att en tjänsteman med så hög lön, som den en landshöfding uppbar, icke borde kunna föranleda behovet af bidrag från statens sida till den efterlemnade familjens underhåll. Och man har derjemte sagt att, om sådant behof ändock förefunnes, länets landsting och icke staten borde sörja för dess flyllande. Jag vill med anledning häraf endast säga, att den verksamhet som en tjänsteman i den höga samhällsställning som en höfding för ett län befinner sig uti måste, när tjänstemannen — såsom här var fallet — väl, fyller sitt kall kännas och erfaras i långt vidare kretsar, än endast inom länet. Den rätt han sålunda kan för sitt eget och familjens underhåll förvärfva, blir således ovilkorligen ett statens och icke endast kommunens åliggande. Jag påminner mig härvid hvad en aktad reservant mot Stats-Utskottets bifallande förslag yttrat i sin vid 7:de punkten af detta betänkande afgifna reservation emot Utskottets tillstyrkan af pension åt Kapten Schartaus enka. Jag vill här åberopa reservantens egna ord. De lyda så här: "Undantag och berättigade undantag kunna gifvas, då, vare sig embetsmannen eller privatmannen till den grad offrat tid och krafter eller kostnader för det allmänna, till skada för sin familj, att samhället bör känna sig moraliskt förpligtadt att ej lemna de efterlevande i nöd." Jag tror att detta yttrande kan hafva tillämpning äfven här, och vill jag därför, med instämmande i öfrigt uti hvad min länskamrat Herr Liss Olof Larsson yttrat, yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Talmannen aflägsnade sig nu och Herr vice Talmannen öfvertog ledningen af förhandlingarne samt lemnade ordet till

Herr Danielson, som yttrade: Det är mycket aktningsvärdt att höra representanterna från Dalarne berömma sin affidne landshöfding, och jag har derom ingenting att säga. Men jag instämmer likväl med dem som anse, att då Landshöfding de Maré under en lång följd af år uppburit ett så stort lönebelopp som det denna hans tjänst betingat, han äfven bort kunna se till att hans efterlemnade familj haft något att lefva af. Det kan visserligen vara förtjent af beröm att en person är godhertad och gifmild. Men nödig omtanke bjuder dock att man i främsta rummet sörjer för sin familj, åtminstone i någon mån, så att den vid familjefadrens fränfalle icke behöfver, såsom nu skett, begära Riksdagens understöd. Nu ser man af Utskottets betänkande, att ifrågavarande enka från civilstatens allmänna enka- och pupillfond har att påräkna ett understöd af 300 kronor årligen. Och jag vill härvid äfven påpeka hvad jag redan i går nämnde, att enkor och barn efter presidenter och landshöfdingar samt andra högre embets- och tjänstemän vanligen få som gratifikation från en af Kongl. Maj:t, utan Riksdagens hörande, disponerad understöds-kassa ett ganska högt belopp, ofta ända till 400 kronor om året. Och om här ifrågavarande personer, som jag antager, komma att af sagde kassa erhålla understöd med möjligen 400 kronor årligen, så är det ju ej så farligt med dem, ty då utgör ju de belopp de af allmänna medel erhålla 700 kronor om året. Dessutom vill jag

säga, att, då Kongl. Maj:t anser sig ega makt att af statsmedel utdela understöd åt enligt hans uppfattning deraf förtjente personer, utan Riksdagens hörande, man har anledning antaga att äfven så i detta fall kommer att ske, och bör, som mig synes, detta utgöra ett ytterligare skäl för Riksdagen att afslå ifrågavarande pension.

Genom att bevilja pensioner åt embets- och tjänstemäns enkor och barn ökar man ju äfven bördan för den redan tillräckligt af skatter tryckta stora allmänheten; och det anser jag icke riktigt.

Jag yrkar afslag å såväl motionen som Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Aug. Petersson: Jag medger att det skulle taga sig litet besynnerligt ut, om Utskottets tillstyrkan af pension åt Landshöfding de Marés enka och barn icke af Kammaren bifölles, synnerligast som det synes af handlingarne att den enka, åt hvilken vi i går under 12:te punkten beviljade understöd, befinner sig i vida bättre ekonomisk ställning än den, hvarom nu är fråga. Då saken i går afgjordes, var det emellertid ingen enda ledamot, som höjde sin röst emot förslaget. Hade det emellertid blifvit fråga om votering, hade jag ovilkorligen röstat emot förslaget. Jag anser det nemligen vara i princip origtigt att Riksdagen pensionerar embets- och tjänstemäns enkor och barn. Nu har det såsom skäl för pensionens beviljande anförts att Landshöfding de Maré i listiden var så gifmild och lindrade nöden på många håll, hvarförutom han i öfrigt inom länet verkat mycket godt. Ja, detta allt är ju mycket vackert — jag erkänner det gerna — men ingen har rätt att vara mera gifmild än han har råd till. Jag känner inom min provins en man, som var så godsinnad och gifmild mot behöfvande, att han derigenom förstörde en betydlig förmögenhet och måste afstå sin egendom till sina kreditors förnöjande. Men så eger man icke rätt att handla. Man får icke skänka bort mera än man har råd till; går man derutöfver, så går man för långt, och ett dylikt tillvägagående är icke efterföljansvärdt.

Då jag, som sagdt, af principiella skäl icke vill vara med om pensionering af tjänstemäns enkor, förenar jag mig med dem, som yrkat afslag å den föredragna punkten.

Herr Dickson: Diskussionerna angående denna hufvudtitel synas mig i allmänhet vara de obehagligaste vi i denna Kammare hafva. Jag skall också icke ingå i någon undersökning af det konkreta förhållande, som här föreligger, utan blott framställa ett par allmänna anmärkningar, på grund hvaraf jag kommer att sluta mig till dem, som yrkat bifall till Utskottets förslag.

Det skulle hafva varit mycket angenämt, om ett ord, som mycket ofta begagnas i denna Kammare, nemligen konsekvens, också här tillämpats. Ty hade konsekvens gjort sig gällande, skulle man vid detta tillfälle sluppit höra flera personer uppträda och yrka afslag å detta förslag, då deremot vid 12 punktens föredragning icke en enda röst i Kammaren höjde sig för afslag, och detta oakadt, såsom en föregående talare riktigt påpekade, vid en jemförelse mellan de ifråga-

*Angående
pension för
Landshöfdingen
J. G. S.
de Marés enka
och barn.
(Forts.)*

Angående
pension för
Landshöfdin-
gen J. G. S.
de Marés enkla
och barn.
(Forts.)

varande personernas ekonomiska ställning, man måste medgifva, att denna här är mycket mera behjertansvärd än i det andra fallet. Jag har också svårt att undertrycka den tanken, att vid bestämmande af pensioner inom denna Kammare konsiderationer göra sig gällande och att således de farhågor, som af en talare i går yttrades i afseende å då ifrågasatta pensioner, att nemligen sådana konsiderationer gjorde sig gällande, icke voro utan grund. Man kan åtminstone vara berättigad att draga en sådan konklusion af hvad inom Kammaren förekommit.

För min del yrkar jag, som sagdt, bifall till Utskottets förslag. Här blifver i alla fall gemensam votering för frågans afgörande, ty, såsom Herrarne veta, har Medkammaren höjt pensionen till 2,000 kronor, och då, såsom antagligt är, denna Kammare antingen beviljar 1,000 kronor eller ock afslår framställningen, kommer votering alltså att ske antingen mellan 2,000 kronor och 1,000 kronor eller ock mellan 2,000 kronor och rent afslag. I förra fallet synes utgången vara gifven, men i senare fallet kunde kanske utgången icke vara beräknelig.

Jag röstar för bifall till Utskottets förslag.

Herr Key: Då det tyvärr annars så sällan händer, är det ett så mycket större nöje för mig att nu kunna instämma med den siste ärade talaren. Han nämnde, att den nionde hufvudtiteln vore det obehagligaste riksdagsärende, hvarmed man hade att sysselsätta sig. Sanningen häraf erkänner jag fullkomligt, med det är dubbelt obehagligt att först nödgas behandla denna hufvudtitel i Stats-Utskottet och sedan i Kammaren. Det är så ofta man råkar i strid å ena sidan med hvad man anser för skäligt och rätt och, å andra sidan, med hvad man tycker och känner. Det är så ofta man finner, att man låtit hjertat förmå sig att tillstyrka bifall till en pension, som förståndet sedermera funnit vara temligen onödig, och å andra sidan händer det icke så sällan, att, då man tycker sig hafva varit som mest klok och ömtänksam i det allmännas intresse genom att tillstyrka afslag, så har man utsatt sig, just då, för att hafva deltagit i ett beslut, som man sedermera funnit icke varit det rätta.

Hvad nu den föreliggande pensionsfrågan beträffar, får jag säga, att jag äfven deri delar den siste talarens åsigt. Mine Herrar, det tager sig något egendomligt ut, det kan icke förnekas, att här å ena sidan söka strängt vidhålla en princip, och å den andra att icke sjelf kunna vidhålla denna från den ena riksdagen till den andra, ja, icke ens vid samma riksdag, icke från den ena dagen till den andra. Detta visar, huru litet de så kallade principerna i *detta* fall i sjelfva verket äro värda, och det *måste* alltid vara så, ty hjertat och förståndet komma, såsom jag redan har nämnt och som så mången af oss har erfarit, i strid med hvarandra i fråga om hvarje enskildt fall under denna hufvudtitel.

Hvad särskildt beträffar den pension, hvarom här är fråga, jag upprepar det, kan det icke nekas, att då i går principens annars flint-hårde män icke hade ett enda ord mot bifall till den för Kommen-

dören Adlersparres enka föreslagna pensionen, det tager sig något eget ut, att man nu åter, redan dagen derpå, åberopar sig på afslagsprincipen. Jag erkänner, att jag för min del med stort nöje i Stats-Utskottet bidragit till beredande af pension åt Kommendören Adlersparres enka, ty han var en högt förtjent embetsman, och dertill kommer att pensionstagarinnan sjelf inlagt så stora förtjenster om vårt land, att hon blott för sin egen skull kunde vara förtjent af pension. Vi veta, att det är hon, som varit själen i den förening, som kallas "Handarbetets vänner", och gifvit uppslaget till hela den fosterländska rigtning i handaslöjd, som "Handarbetets vänner" tagit till sin uppgift. Och hon har dessutom under en lång följd af år varit utgifvarinna af en förtjenstfull tidskrift, som spriddt månet bildningens och utvecklingens frö hos qvinnorna i de svenska hemmen. Det har således icke varit min mening att klandra, att Fru Adlersparre i går fick pension, men, mine Herrar, här är det också fallet att vi hafva framför oss enkan och barnen efter en mycket förtjent embetsman, och representanternas från Dalarne intyg bära derom vittnesbörd — ja, ingen förnekar, att äfven han visat stor duglighet så väl vid skötandet af det län, som varit honom anförtrödt, som vid föregående embetsmannabefattningar. Hvarför skulle vi då vara mindre benägna att i dag lemna *hans* enka och barn en pension, än att i går lemna pension åt Kommendören Adlersparres enka? Man skulle annars möjligen kunna draga den slutsats, att Kammarens benägenhet i det ena fallet härrörde deraf, att man personligen kände Kommendören Adlersparre, att man sett honom här i denna Kammare och att man uteslutande varit påverkad af riksdagssympatier. Jag tror dock, att det är i främsta rummet *embetsmannaförtjensten*, som här bör gälla, icke några personliga tycken vara bestämmande. Jag anhåller därför vördsamt om bifall till Utskottets förslag och hoppas att jag icke förgäfves har vädjat till Kammarens rättskänsla i detta fall.

I detta yttrande förenade sig Herrar *Lyth, Wieselgren, Torpadie, Nordenskiöld, Joh. E. Johansson* i Forneby och *Biesert*.

Herr Sven Nilsson: Då åtskillige talare här yttrat, att man vid behandlingen af denna hufvudtitel visat inkonsequens i åsikter, derigenom nemligen, att man i allmänhet yrkat afslag å framställningar om pensioner till aflidne tjänstemäns enkor, men underlåtit att vid 12:te punkten göra en sådan hemställan, så skall jag anhålla att få anföra några skäl, hvarför jag för min del icke gjorde något yrkande vid denna 12:te punkt. Den ärade vice ordföranden i Stats-Utskottet har dock redan framställt de särskilda skäl, som — utöfver de skäl Stats-Utskottet anfört — talade för Utskottets hemställan i nämnda punkt, hvarigenom han besparat mig att länge behöfva besvära Kammaren med ett uttalande af mina egna åsikter i detta fall.

Det är allmänt känt, hvilken sjelfständig verksamhet Kommendören Adlersparre, oakadt han var tjänsteman, utöfvade inom riksdagen och särskildt denna Kammare. Det är också känt, att han för de sjelfständiga åsikter, han under sin offentliga verksamhet ut-

Angående pension för Landshöfdingen J. G. S. de Marés enka och barn.
(Forts.)

Angående
pension för
Landsköf-
dingen J. G. S.
de Marés enka
och barn.
(Forts.)

talade, måste lemna en embetsbefattning han förut innehade, hvarigenom åter förorsakades honom åtskilliga obehag. Lika känt är äfven, att Kommendören Adlersparres enka gjort sig särdeles förtjent om vårt land, dels i anledning af den befattning hon länge innehaft inom sällskapet "Handarbetets vänner" och dels som författarinna. Men, mine Herrar, kan någon af Eder uppvisa sådana skäl för beviljande af öfriga här föreslagna pensioner för tjenstemäns enkor? Jag tror det icke; och jag tror i följd häraf, att jag hade tillräckliga skäl att icke vid 12:te punkten göra något yrkande om afslag.

Öfverläggningen var slutad. Efter upptagande af de yrkanden, som derunder blifvit gjorda, gaf Herr vice Talmannen, enligt dem, propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan som ock på afslag derå; och fann Herr vice Talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen. Votering blef begärd, hvidan en omröstningsproposition af följande lydelse uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 18:de punkten af Utlåtandet N:o 13, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammararen afslagit Utskottets ifrågavarande hemställan.

Omröstningen försiggick och visade 102 ja mot 71 nej, i följd hvaraf Utskottets hemställan blifvit af Kammararen bifallen.

Mot det sålunda fattade beslutet reserverade sig Herr *Ola Andersson* i Burlöf.

Herr Talmannen, nu återkommen, föredrog derefter

Punkten 19,

som bifölls.

Punkten 20.

Ingående
pension för
Öfverste-
löjtnanten C.
A. Grafströms
enka.

Utskottet hade tillstyrkt, att af Kongl. Maj:t för Öfverstelöjtnanten C. A. Grafströms enka Cecilia Grafström, född Holmström, äskad pension af 1,000 kronor måtte af Riksdagen beviljas att utgå från och med innevarande års början och så länge hon förblefve i sitt nuvarande enkestånd.

Herr *Nils Petersson*, som jemte Herr *Ola Andersson* i Burlöf inom Utskottet reserverat sig mot nämnda hemställan, begärde ordet och yttrade: Ehuru man säkerligen äfven vid denna punkt kommer att framhålla de stora förtjenster, som den ifrågasatt tjänstemannen i lifstiden gjort riket, så kan jag dock icke underlåta, att, liksom vid föregående tillfällen, då frågor af samma beskaffenhet förevarit, yrka afslag på Utskottets hemställan om beviljande af den ifrågasatta pensionen. Att nu åter upprepa de skäl, som här redan flere gånger blifvit framhållna för afslag å dylika framställningar, anser jag vara öfverflödigt, utan inskränker mig till att blott förnya mitt påstående om afslag på Utskottets förevarande hemställan.

Angående pension för Öfverste-löjtnanten C. A. Grafströms enka.
(Forts.)

Herr *Lönegren*: Stats-Utskottet har vid föregående riksdagar, likasom vid denna tillämpat den grundsats att enkör och oförsörjda barn efter personer, hvilka på ett utmärkt sätt gagnat eller hedrat fäderneslandet eller ock under en lång följd af år tjenat staten, men icke efterlemnad någon förmögenhet, böra genom pensioner från statsverket sättas i skydd mot nöd och elände. Riksdagen har i många fall godkänt denna grundsats, genom att bifalla hvad Stats-Utskottet föreslagit; och jag hoppas och tror, att Riksdagen fortfarande, då skäl dertill förefinnas, skall göra det, och framför allt hoppas jag att den skall vinna tillämpning i nu föreliggande fall.

Vid bestämmandet huruvida pension bör beviljas efter tjänstemän, torde böra tagas i öfvervägande dels huru lång tid den affidne mannen eller fadren tjenat staten och huru han dervid skött sig, dels ock den ekonomiska ställningen efter honom och det behof af understöd, som förefinnes; och i alla dessa hänseenden tror jag att den Kongl. propositionen håller provvet och är fullt berättigad. Af handlingarne (Kongl. propositionen och Utskottets betänkande) framgår att Grafström tjenat staten sedan år 1852 och i öfver tjugo år varit Chef i östra väg- och vattenbyggnadsdistriktet, och om hans sätt att uppfylla sina tjensteåligganden finnes icke mera än en mening: den allra bästa. Då detta är vitsordadt genom de intyg, som finnas intagna i den Kongl. propositionen, blir mitt yttrande härom naturligtvis af underordnad vikt; med jag kan dock icke underlåta att nämna, att inom den provins, der han mest verkat, nemligen Östergötland, är den allmänna meningen den, att han varit särdeles framstående i sitt kall genom nit, skicklighet, samvetsgrannhet och sjelfupppoffring; hans minne lefver der kärt och högt aktadt.

Af bouppteckningen framgår att boet uppskattats till 5,641 kronor 50 öre, och deri ingår naturligtvis värdet af möbler och husgeråd, och då detta således är allt, som finnes efter honom, kan det icke vara mycket af tillgångarna, som lemna någon afkastning till familjens uppehälle. Då jag nu vet, att enkefru Grafström har åtta oförsörjda barn, inga egna tillgångar, ingen rätt till annan pension och inga slägtningar, som äro i tillfälle att bistå familjen, då kan jag icke finna annat än att hennes ställning är i högsta grad behjertansvärd, och jag tror mig icke träda grannlagenheten för nära, då jag

Angående
pension för
Öfverste-
löjtnanten C.
A. Grafströms
enka.
(Forts.)

vördsamt uppmanar Kammarens ledamöter att skänka bifall till Kongl Maj:ts af Stats-Utskottet i denna punkt tillstyrkta förslag.

Herr Granlund: Efter den utgång den föregående frågan angående pension åt Landshöfding de Marés enka och barn fått i denna Kammare, kan jag icke tro annat än, att Kammaren äfven skall bevilja den ifrågavarande pensionen. Här föreligga nemligen alls icke de skäl för afslag, som anfördes af de ärade talare, hvilka nyss yttrade sig emot beviljande af pension åt Landshöfding de Marés enka och barn, nemligen att denne embetsman under många år åtnjutit en så stor lön, att han borde hafva varit i tillfälle att samla tillräcklig förmögenhet till sina efterlevandes försörjning, ty vi veta alla att officerarnes löner särdeles i de lägre graderna icke kunna lemna öfverskott till framtida besparing och detta ännu mindre när de hafva familj. Den man, om hvilken här är fråga, har visserligen under många år varit distrikthef vid Väg- och Vattenbyggnadscorpsen. Men de inkomster, han därför haft, hafva icke oaktadt sträng hushållning kunnat räcka till mer än försörjning af hans stora familj. Jag kände honom personligen och kan vitsorda hans utmärkta egenskaper i tjensten. Han var nemligen distrikthef för väg- och vattenbyggnader i min hemort, och inspekterade han i sådan egenskap ofta vår hamn — såsom ledamot i hamndirektionen kom jag i tillfälle att erfara hans nit och tillmötesgående med råd och upplysningar. Han utvecklade alltid allvar och oförtruten omsorg i tjensten; få äro så tillgängliga och intresserade som han. Särskildt var han på allt sätt tillmötesgående, då det gälde anläggande af nya vägar, att uppgöra kostnadsförslag till och rekommendera sådana allmännyttiga företag.

Vi se nu här hans stackars enka sitta aldeles rädlös med 8 barn. Behållningen i boet är ej större än 5,600 kronor och lemna ej tillgång till mer än ungetär 500 kronors uppfostringshjälp åt hvardera bland barnen. Man har visserligen många gånger yttrat, att vi i denna Kammare ej få låta känslan taga öfverhand, men här torde dock föreligga ett fall, då de mest ömmande omständigheter förenat sig till att utverka statens mellankost. Jag anhåller därför och fordrar såsom en konsekvens af det beslut i fråga om pension åt Landshöfdingen de Marés enka och barn, Kammaren nyss fattade, att Andra Kammaren måtte bevilja äfven den nu ifrågavarande pensionen.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag i den nu föredragna punkten.

Herr J. Andersson i Häckenäs: Om det än är en regel, som bör anses riktig, att staten ej lemna pensioner och understöd åt enkör efter embets- och tjenstemän, i synnerhet efter sådana som haft stora inkomster under längre tid, så gäller likväl om denna som om alla andra regler — "ingen regel utan undantag". Ett sådant tror jag mig kunna påstå förekomma här. Den, som känt ifrågavarande tjensteman, kan ej annat än af renaste öfvertygelse och hjerta önska, att hans efterlevande enka och barn måtte räddas från en alltför nödstäld belägenhet. Man kan ej säga, att han hade särdeles

stora inkomster. Den, som kände hans husliga förhållanden, kan bevitna, att han ledde högst tarffligt, men att han ändå var liberal, derutinnan att han aldrig var så särdeles noga att uttaga sina arfvoden. I tjenstens utöfning deremot var han oförtruten och i yttersta grad opartisk, så att man ovilkorligen måste skänka honom allt erkännande som tjensteman. Han står såsom ett lysande exempel för alla tjenstemän att efterfölja.

Till följd af de ömmande omständigheter, som här föreligga, anhåller jag om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Sedan Kammaren nyss beviljat den i nittonde punkten föreslagna pension, kan jag ej neka att *här* synes mig föreligga ännu större skäl att bevilja det äskade understödet. Då Kammaren kunnat bevilja pension åt enkan efter en embetsman, som sedan 1852 varit dels polismästare, dels underståthållare och dels i 16 års tid landshöfding, samt dessförinnan assessor i Svea Hofrätt, men, som enligt Stats-Utskottets betänkande, oaktadt han sålunda ständigt haft goda inkomster, försummat att begagna sig af de tillfällen till insättning i pensionsanstalter, som förefunnits, så skulle det ej förundra mig, om Kammaren äfven i detta fall beviljade pension. Men för mig gäller här samma princip, som jag i dylika fall förut uttalat och jag har i det nu föreliggande fallet ej funnit tillräckliga skäl anförda, som kunna föranleda ett undantag från regeln.

Jag anhåller om afslag å Utskottets förslag i den föredragna punkten.

Herr Örvall: Då en del af de talare, hvilka hade ordet, när sjunde punkten af Stats-Utskottets föreliggande Utlåtande till behandling förevar, yttrade, huru oangenämt det förekom dem att uppträda till förmån för pension åt då ifrågavarande enka och barn, och det likaledes under diskussionen i dag flera gånger här har framhållits, att man af principiella skäl icke borde bevilja dylika pensionsansökningar, hvadan således de *särskilda* omständigheter, som kunde inverka på hvarje fråga för sig, icke borde tagas i beräkning, enär de skäl, som hufvudsakligen talade för bifall till pensioners beviljande, oftast endast utgjordes af känsluskäl, d. v. s. sådana, som framhöllos af en eller annan vän till den affidne och hvilka bestodo i ett påvisande af den affidnes förtjenster och de efterlefvandes fattigdom eller andra bevekande omständigheter, så måste jag förklara, att icke heller jag finner det vara angenämt att tala i dessa pensionsfrågor. Jag har likväl icke kunnat underlåta att i denna fråga biträda min länskamrat. Mina skäl äro visserligen inga andra, än dem han har framhållit — alltså känsluskäl, hvilkas värde af många talare blifvit underkänt. Jag har sålunda intet annat att meddela, än att öfverste-löjtnanten Grafström från den djupaste fattigdom har genom eget arbete, egen kraft och egna bemödanden bragt sig upp till den ställning, han innehade, då han afled. Hans armod var understundom så stort, att han icke visste, hvar han skulle taga bröd för dagen. och jag kan försäkra, att han under halfva sin lifstid icke visste hvad

*Angående
pension för
Öfverste-
löjtnanten C.
A. Grafströms
enka.
(Forts.)*

Angående
pension för
Öfverste-
löjtnanten C.
A. Grafströms
enka.
(Forts.)

det var att äta sig mätt. Sedermera verkade han såväl i statens som i enskildes tjänst, städse redbart, oförtrutet och oegennyttigt och hvad som synnerligast torde böra framhållas är hans ofantliga sparsamhet med statens medel; och jag har knappast sett någon annan tjänsteman, som i detta afseende kunnat jemföras med honom. Att hans enka och barn nu verkligen äro i de allra torftigaste omständigheter, framgår af de handlingar, som i Utskottets föreliggande utlåtande omnämnas. Det säges visserligen der, att enligt bouppteckningen behållningen efter den affidne uppgått till 5,641 kronor 50 öre. Men jag har hört, att äfven dessa jemförelsevis ganska små tillgångar sedermera lära blifvit reducerade, derigenom att en borgensförbindelse måst betalas. Vidare har jag nu i dessa dagar erfarit, att armodet i boet är så stort, att en enskild insamling blifvit öppnad, enär enkan och barnen t. o. m. sakna bröd för de närmaste dagarne. Dessa känslökäl har jag velat framhålla; några andra har jag icke.

Jag anhåller på det bevekligaste och värdsammaste, att Kammaren ville bifalla Utskottets hemställan i den föreliggande punkten.

Herr Gust. Ericsson: Jag vill icke inlåta mig på något bedömande af skilnaden emellan det berättigade uti den nyss beviljade pensionen åt enkan efter Landshöfdingen de Maré och den nu föreliggande frågan om dylik förmån åt öfverstelöjtnanten Grafströms enka. Men jag har velat nedlägga min protest emot det sätt, hvarpå man här har gått tillväga, då man såsom skäl för bifall till den senare frågan åberopat, att, därför att Kammaren beslutat gifva en oberättigad pension, följdén deraf skulle blifva, att Kammaren skulle göra det allt framgent. Det är emot dylika uttalanden jag har ansett mig böra nedlägga min protest. En sådan insinuation förekom, efter hvad jag tyckte mig höra, uti den ärade talarens från Göteborg anförande i den de Maréska pensionsfrågan; och nu har en annan talare, Herr Granlund från Grenna, begagnat just samma hänsyftning för att tala till förmån för den nu föreliggande framställningen. För min del kan jag åtminstone icke finna, att det är något skäl, som talar för en pension, att, då Kammaren har fattat ett oberättigadt eller förhastadt beslut, Kammaren skulle allt framgent så göra.

Jag skall icke framställa något yrkande, men har, som sagdt, endast velat nedlägga en protest emot anförda tillvägagående.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan, dels jemväl på afslag derå; och fann Herr Talmannen den förra propositionen hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, skedde uppsättning, justering och anslag af en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 20:de punkten af Utlåtandet N:o 13, röstar

Ja:

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren afslagit Utskottets föreliggande hemställan.

Angående
pension för
Öfverste-
löjtnanten C.
A. Grafströms
enka.
(Forts.)

Omröstningen företogs; och befans vid röstsedlarnes sammanräkning att 90 ledamöter röstat ja och 57 ledamöter nej; varande således Utskottets hemställan bifallen.

Punkterna 21—24.

Biföllos.

Punkten 25.

I denna punkt hade Utskottet hemställt, att Riksdagen, med bifall till derom af ledamoten i Andra Kammaren Herr *Chr. Aspelin* uti motion, N:o 109, framlagdt förslag, ville medgifva, att Notarien vid Konsistorium i Vesterås, Filosofie doktorn Johan Wilhelm Sjöqvist finge från och med månaden näst efter den, då afsked blefve honom meddeladt, öfverflyttas på allmänna indragningsstaten till åtnjutande under sin återstående lifstid af pension till belopp af 3,000 kronor årligen.

Angående
pension för
Konsistorii-
notarien J. W.
Sjöqvist.

Mot denna hemställan var reservation inom Utskottet afgifven af Herrar *Nils Petersson* och *Ola Andersson* i Burlöf.

Herr *Aspelin* anförde: I motionen finnas de skäl andragna, på hvilka densamma är grundad, och de återfinnas jemväl i motiveringen till Utskottets utlåtande. Frågan har afhandlats ganska vidlyftigt vid föregående riksdag, ehuru den då föll inom Kammaren till följd af en missuppfattning om Sjöqvists förmögenhetsvilkor, en missuppfattning som nu torde få anses häfd. Under sådana förhållanden anser jag mig icke böra trötta Kammaren med något längre anförande, utan inskränker mig derhän att till Kammarens benägna understöd rekommendera motionen.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr *Ola Andersson* i Burlöf: Då jag förra riksdagen yrkade afslag å den pension, hvarom nu ytterligare är fråga, gjorde jag detta icke på grund af någon missuppfattning om den ifrågavarande mannens förmögenhetsvilkor, utan jag tillät mig såsom skäl för mitt yrkande om afslag anförda, att han vore en presterlig tjänsteman och såsom sådan räknade presterliga tjänsteår — ett skäl, som Riksdagen förut godkänt, med undantag af två gånger, då det icke vunnit bifall. Detta skäl kvarstår fortfarande och jag kan således icke finna annat, än att Kammaren bör vidhålla det beslut, som i frågan vid förra riksdagen fattades.

Angående
pension för
Konsistori-
notarien J. W.
Sjöqvist.
(Forts.)

Herr Lyttkens: Ehuru ingen annan än motionären uttalat sig för bifall till Utskottets förslag, anhåller jag att om denna fråga, som ur principiell synpunkt är af ganska stor vikt, få yttra några ord.

Till en början ber jag då att få erinra, att det icke är så alldeles med verkliga förhållandet öfverensstämmande, motionärens påstående, att Riksdagens i denna fråga förlidet år fattade beslut hufvudsakligen var beroende af någon felaktig uppfattning om mannens i fråga förmögenhetsvilkor. Såvidt jag uppfattade öfverläggningarne rätt, var förnämsta skälet, hvarför Riksdagen afslog den då för samme man begärda pensionen det, som Herr Ola Andersson nyss angifvit, eller att Sjöqvist är presterlig tjänsteman och icke berättigad till pension på indragingsstaten. Ett ytterligare skäl för afslag anser jag för min del ligga i det sätt, hvarpå konsistorienotarierna äro aflönade. Större delen af deras lön utgöres nemligen af sportler, hvaribland ingå vissa procent af alla de medel, som inflyta till konsistoriekassan, och denna deras inkomstkälla har på senare tiden vunnit en icke obetydlig tillväxt, iföljd deraf att ett års inkomster af hvarje ledigt pastorat numera äro anslagna till presterskapets enke- och pupillkassa; och äfven å dessa medel, som förvaltas af konsistorierna, uppstår konsistorienotariens uppboresprovision.

Då mannen i fråga, som sagdt, icke har någon rätt till pension, så blefve det sålunda ett slags nationalbelöning, som tilldelades honom, om motionen bifölles. Men för att någon skall komma i åtnjutande af en dylik belöning fordras väl, att han skall hafva utfört något storverk eller på annat sätt i någon högre grad verkat till gagn för fäderneslandet. Men jag hemställer till den ärade motionären om detta är fallet med Herr Sjöqvist. Har han varit utmärkt för sin stora godhet, så att han, i likhet med hvad det för en stund sedan uppgafs om aflidne Landshöfdingen de Maré, genom sin hjälpsamhet mot nödlidande ödelagt en icke obetydlig förmögenhet? Jag känner det icke. Har hansandel varit sådan, att han kan sägas derutinnan hafva varit ett föredöme för sin omgifning och en prydnad för sitt stånd? Jag känner det icke; och icke heller innehåller motionen några upplysningar i detta hänseende. Med ett ord, här föreligga icke några omständigheter, som kunna föranleda mig att frångå den åsigt jag i denna fråga förra året uttalade, hvartill kommer att, då var det Kongl. Maj:t, som gjort framställning i ämnet, under det att i år förslaget framkommit från en enskild motionär. Jag yrkar afslag å den föredragna punkten.

Herr Key: Detta är just ett af de fall, som jag påpekade, då jag för en stund sedan hade ordet i frågan om pension åt Landshöfdingen de Marés efterlemnade enka och barn. Detta är ett fall, som visar, huru man kan misstaga sig, äfven om man söker omsorgsfullt pröfva en sak efter bästa förstånd och samvete. Jag deltog förra året i Stats-Utskottets tillstyrkan af Kongl. Maj:ts proposition om pension åt konsistorienotarien Sjöqvist. Sedermera erhöles under hand upplysningar af den beskaffenhet, att jag då trodde mig icke fela, utan tvärtom göra rätt i att frångå det beslut, till hvilket jag

inom Utskottet bidragit, och derå yrka afslag. Jag har numera funnit, att min *första* tanke varit den rätta och att, då jag frångick tillstyrkandet af den Kongl. propositionen, jag handlade orätt. Mitt motiv var icke den principiella omständighet, som här framhållits, nemligen att han vore en tjänsteman i ecklesiastikstaten; mitt motiv var de upplysningar om mannens förmögenhet, som då meddelades. Det är för mig — jag säger det rent ut, mine Herrar, äfven om möjligen det kan väcka någon förundran att man här afger en dylik förklaring — det är för mig en samvets sak att erkänna, att jag då var missledd, och därför gör jag det nu.

Hvad beträffar sjelfva principen, så har Riksdagen redan frångått densamma, då Riksdagen beviljade år 1877 en pension åt konsistorienotarien Friedleif i Linköping samt år 1878 en pension åt konsistorienotarien Lagerhamn i Kalmar. Således har vid 1877 och 1878 årens riksdagar principen icke utgjort något hinder för att pensionera konsistorienotarien.

Här är icke alls fråga om någon nationalbelöning, såsom man velat förebära. Här är frågan: skall ett embetsverk förhindras, skola embetsgöromålen försenas, därför att en embetsman är sjuk och otjänstbar, han må hafva lön på ett eller annat sätt? Lika väl som man nu sätter på indragningsstat personer, som till följd af den ena eller andra sjukdomen icke kunna göra sin tjänst, likaså kan man, utan att detta kallas en nationalbelöning, såsom talaren på hallandsbanken nysst uttrade, vara befogad att göra det i förevarande fall, icke för tjänstemannens, utan för tjänsteåliggandenas skull.

Jag har här åtskilliga handlingar, som äro tillräckligt upplysande i denna sak, nemligen gravationsbevis, taxeringsbevis och läkarebetyg. Dessa handlingar äro, beträffande mannens förmögenhetsvilkor och tjänstbarhet, fullständigt kompletta. Jag skall emellertid blott anhölla att få derutöfver läsa upp ett enda intyg. Det lyder som följer: "Undertecknad, som noga känner konsistorienotarien Sjöqvists ekonomiska förhållanden, får härmed intyga, att han icke eger annat än sin gård i Vesterås, hvilken, taxerad till 18,787 kronor enligt bilagda intyg från Vesterås stads kronouppbörds kontor, efter gjorda amorteringar för närvarande är belastad med in-teckningar till belopp af 15,355 kronor 78 öre enligt bilagdt gravationsbevis, men att han deremot har en skuld till Vesterås stifts presterskaps medel å 7,500 kronor, hvadan han visst icke är någon förmögen man. Beträffande hans heisotillstånd, så är detta så beskaffadt, att han för reumatism litet emellan får intaga sängen, att han hör litet, så att han är obevärd att i domkapitlet tjänstgöra, att han af det myckna skrifvandet blifvit så osäker på handen, att han numera ej sjelf kan skriva något protokoll, att han vid fyllda 67 år och efter nära 40 års tjänstgöring är utsliten och så väl för sysslans, som sin egen skull bör från tjänstgöring befrias. Vesterås den 26 November 1879. C. O. Björling. Biskop (Sigill).

Med detta intyg i handen tror jag, att man må hafva hvilka principiella betänkligheter som helst, man måste erkänna, att det just för sjelfva tjänstgöromålens och äfven till någon del för man-

*Angående
pension för
Konsistori-
notarien J. W.
Sjöqvist.
(Forts.)*

Angående
pension för
Konsistorii-
notarien J. W.
Sjöqvist.
(Forts.)

nens egen skull och för att undanrödja en orättvis skugga, som kastats på honom vid sista riksdagen, utan hvilken skugga jag tror, att hans pension skulle vid samma riksdag hafva beviljats, torde vara skäl att lemna bifall till det förslag Stats-Utskottet nu framlagt.

Herrar *Joh. E. Johansson* i Forneby, *Harald Ericsson* och *Otto Karlsson* instämde med Herr Key.

Herr Aspelin: Jag bibehåller den åsigt jag förut uttalat, att det viktigaste skälet, hvarför denna fråga föll vid förra årets riksdag, voro de missledande uppgifter man erhållit rörande Sjöqvists förmögenhet. Derjemte får jag tillkännagifva, att jag allraminst från det håll, der det nu yttrades, väntat få höra talas om, att detta skulle vara en nationalbelöning; derom har alls icke varit fråga.

Det är anfördt, att Sjöqvists notarielön och enskilda tillgångar icke tillåta honom att hålla vikarie för sig. Det är med läkarebetyg styrkt, att hans helsotillstånd är sådant, att han icke kan vidare sköta sin tienst. Hans ansökan om pension har blifvit pröfvad och godkänd af konsistorium i Vesterås och Statskontoret samt bifallen af Kongl. Maj:t, som derom aflät nådig proposition till sista årets Riksdag, hvars Stats-Utskott jemväl tillstyrkte densamma. Äfven i år har Stats-Utskottet, som haft tillfälle att taga del af diskussionen i frågan vid förra riksdagen samt taga reda på Sjöqvists förmögenhetsförhållanden, tillstyrkt pensionens beviljande. Dessa fakta torde tala för saken.

Jag afstår emellertid från försöket att till min åsigt öfverföra talaren på hallandsbänken och öfverlemnar till Kammaren att på grund af de skäl, som blifvit anförda såväl i Kammaren som i Utskottet, pröfva och afgöra, på hvilken sida den rätta uppfattningen af frågan befinner sig.

Jag vidhåller mitt förut framställda yrkande om bifall till Utskottets förslag.

Herr Nils Petersson: Oaktadt Kammaren vid två föregående tillfällen denna dag visat sig hafva sympatier för enkor och barn, så tviflar jag dock på, att det kan vara rätt att uti en fråga sådan som denna låta hänföra sig af sina känslor.

En talare, som yttrat sig för pensionens beviljande, har anført såsom skäl derför, att mannen i fråga icke har någon synnerlig förmögenhet. Ja, det tror jag nog kan vara sanning, men när man talar i en fråga och vill fram med sanningen, så måste man säga sanningen fullständigt. Då frågar jag: har han icke haft förmögenhet och huru har han använt densamma? Derpå blir man kanske svaret skyldig.

Det talas äfven om att han är darrhändt. Det är dock icke uppgifvet hvad som är orsaken dertill. Man kan blifva darrhändt af mycken skrifning, det kan vara sant, men man kan också blifva det af andra orsaker.

När Kammaren icke biföll Kongl. Maj:ts proposition rörande denna pension vid sistlidne års riksdag, så hemställer jag nu till Kammaren, om det kan vara lämpligt att på enskild motionärs framställning bifalla densamma. Jag tror, att, om man tager reda på förhållandena rörande denna person, som staten för öfrigt icke har någon skyldighet att pensionera, så kan man icke komma till något annat resultat än att afslå denna framställning, hvarföre jag yrkar afslag å Utskottets förslag.

*Angående
pension för
Konsistorie-
notarien J. W.
Sjöqvist.
(Fort.)*

Herr J. Andersson i Tenhult: Lika med den föregående talar-
ren kan jag icke finna någon anledning att i år bifalla Utskottets
förslag, då Riksdagen förra året afslog enahanda förslag, som då var
framställt af Kongl. Maj:t. Föregående talare hafva yttrat sig om
principer, som under föregående riksdagar varit antagna. Detta kan
väl tillämpas möjligen på äldre Riksdagsmän, som kunna anses böra
vidhålla antagna principer, men detta kan dock icke hindra dem, som
lika med mig äro nykomna vid Riksdagen, att hafva andra åsigter.

Det är på dessa skäl, som jag får yrka afslag å Utskottets förslag

Herr Halldin: Då jag varit i tillfälle att taga icke så liten
känedom om nu ifrågavarande person, är jag för min del alldeles
icke tveksam om, på hvilka skäl jag för min del kommer att rösta
för bifall eller afslag å den ifrågasatta pensionen, men jag har likväl
ansett det vara min pligt att uttala hvilka åsigter i frågan jag sluter
mig till.

Jag ber då först och främst få gifva tillkänna, att, i händelse
frågan kommer att skrida till votering, kommer jag att rösta för af-
slag å Utskottets hemställan. Jag gör detta förnämligast af det redan
omnämnda skälet, att ecklesiastike tjänstemän icke äro berättigade
till pension af staten och emedan, om man det oaktadt nu skulle
pensionera ifrågavarande, man sannolikt äfven skulle få tänka på
många andra personer inom ecklesiastikstaten, som torde hafva lika
stora och berättigade anspråk att erhålla statspension som konsistorie-
notarien Sjöqvist. Jag kan i så fall nemligen icke underlåta att före-
trädesvis tänka på de många prester, som under hela sin tjänstetid
hafva jembörligast små inkomster, ofta nog till och med icke ens
uppgående till 1,500 kronor. Jag anser, att det då snart skulle vara
en skyldighet för Riksdagen att bereda äfven alla dessa understöd
af staten.

Med den ifrågavarande personen har deremot händelsen varit, jag
tror mig kunna antaga, att hans inkomster såsom konsistorienotarie
icke gerna understigit 7,000 kronor, men väl understundom gått der-
öfver. Han har ju dessutom kommit i besittning af enskild förmögen-
het genom sitt gifte med sin nuvarande hustru, född Cronstedt. Jag
har mig särskildt bekant, att hans svärmoder lär, vid tiden då han
gifte sig, till honom hafva öfverlemnadt en ganska betydlig summa.
Skulle man vidröra det ämne, huru Herr Sjöqvist hushållat då dessa
inkomster icke räckt till utan han behöfver bidrag af staten, torde det
blifva en alltför obehaglig historia, helst om en person, hvilken, om

Angående
pension för
Konsistori-
notarien J. W.
Sjöqvist.
(Forts.)

han också icke är prestman, likväl tillhör ecklesiastikstaten. Jag vill derföre icke inlåta mig vidare härpå, men hvad jag skulle önskat, vore, att motionären lemnat åtminstone något slags svar till talaren på hallandsbänken.

Jag förestälde mig, att motionären icke bort vägra detta, då begäran derom framställdes, helst som man icke så lätt torde komma ifrån den åsigten, att man torde böra taga hänsyn till, att beviljandet af pensioner i dylikt fall som detta icke bör betraktas såsom pension, utan såsom nationalbelöning.

Men äfven om nu en pension eller nationalbelöning såsom jag helst kallar det skulle medgifvas för konsistorienotarien Sjöqvist, vare sig till mindre eller lika belopp som det Utskottet här föreslagit, skulle jag likväl icke obetingadt vilja rösta derför utan att först hafva fått klart för mig, att personen i fråga, om jag så får säga, väl kan sköta de penningar han sålunda kunde få om hand och särskildt skulle jag vilja hafva någon garanti för att samma medel, helst lika fördelade, eller åtminstone i någon mån komme alla hans barn till godo. Efter hvad jag hört uppgifvas af personer från Westerås lærer nemligen Herr Sjöqvist utom sina barn i äktenskapet hafva dessutom omkring sex stycken barn, före eller utom äktenskapet. Jag vill nu icke vidare yttra mig härom, men skulle som sagdt gerna vilja hafva någon garanti härför, om pensionen beviljas. Jag yrkar afslag å punkten.

Herr Abr. Rundbäck: Jag vill först och främst inlägga en allvarlig protest mot det sätt, som börjat göra sig gällande och som särskildt den siste talaren begagnat, att draga fram för offentligheten i Kammaren enskilda personers enskilda förhållanden, hvilket icke blott strider emot vanlig grannlagenhet, utan äfven emot gällande grundlagar. Det andra som jag egentligen ville säga är, att man icke bör bedöma denna fråga ur rent personlig synpunkt och göra den beroende allenast deraf, huruvida mannen eger förmögenhet eller icke. Man skall deremot se till hvad tjensten kräfver vid det embetsverk, der manne är anställd. Våra domkapitel äro numera institutioner, der ofantligt mycket göromål finnas. Diariernas summor uppgå numera till flera tusen om året, i synnerhet sedan folkskolan på senare tiden gifvit konsistorierna så mycket arbete. Ledamöterna uti domkapitlen utgöras till största delen af lektorer, hvilka, upptagne af annan sysselsättning, icke gerna kunna, utan ersättning som de äro, förätta alla inom dessa embetsverk förefallande göromål, hvarföre de samma måste till hufvudsaklig del bestridas af konsistorienotarierna. Om nu desse tjänstemän i följd af sjuklighet, den må vara ådragen på hvad sätt som helst, icke äro i stånd att sköta sin tjenst, huru skola då ifrågavarande embetsverk uppfylla sitt ändamål, och huru skola i sådant fall allmänhetens kraf, att få de till dem öfverlemnade ärenden ordentligt behandlade, tillfredsställas?

Då jag således ser saken icke ur personlig synpunkt, utan helt och hållet ur synpunkten af statens intresse, kan jag icke annat än yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Lyttkens: Af alla hufvudtitlar är den nionde den, som är mest obehaglig att behandla uti Kammaren, emedan de upplysningar om förhållandena, som kunna vara bestämmande för de åsikter, man kan hysa i en fråga, ofta äro af den natur, att de icke lämpligen böra offentliggöras. Det är vanligtvis fallet, att de, för hvilka pension begäres, äro i stort behof deraf, och detta har oftast sin orsak deruti, att de af en eller annan anledning råkat uti obestånd eller, der det är fråga om pension för deras enkor och barn, icke haft tillräcklig omtanke för dessas framtid. Då nu saker, som beröra dylika förhållanden, äro högst obehagliga att framdraga inför offentligheten, skulle jag för min del önska, att Kongl. Maj:t framlade förslag derom, att den summa, som finnes ställd till hans förfogande för att användas till understöd och pensionering af sådant slag, hvarom nu är fråga, måtte göras tillräckligt stor för att kunna af Kongl. Maj:t användas i mån af behof. Det är egentligen detta jag velat uttala såsom en gensaga emot hvad som här blifvit yttradt rörande en och annan upplysning, som meddelats angående nu ifrågavarande sak och om hvilken det icke kan förnekas, att den varit egenad att inverka på frågans bedömande.

Hvad beträffar påståendet, att, i följd af den ifrågavarande konsistorienotariens oförmåga att sköta sin tjänst, denna skulle lida deraf, så lär väl förhållandet härmed icke vara värre, än uti ett annat dylikt fall, då konsistorienotarietjensten uti Lund sköttes under flera år, hvilket var möjligt derigenom att den lemnade inkomster, tillräckliga både för innehafvaren och för att aflöna en vikarie. Riksdagen har visserligen tvenne gånger, afvikande från sin en gång fattade princip, beviljat pension åt personer, hvilka innehaft enahanda befattning som den ifrågavarande tjänstemannen, men skall detta undantag upprepas ännu oftare, då tror jag, att det vore bäst att en gång för alla medgifva konsistorienotarierna rätt att af staten uppbära pension.

Jag vidhåller mitt yrkande om afslag å Utskottets hemställan.

Herr Danielson: Jag skall icke inlåta mig på frågan, huruvida grundlagen medgifver en talare endast att berömma men icke att tala sanning, utan jag har begärt ordet med anledning deraf, att såsom skäl för bifall till föreliggande förslag framhållits, att Riksdagen tvenne gånger förut beviljat konsistorienotariet pension. Med afseende härå vill jag nämna, att den ene af dem, konsistorienotarien Lagerhamn i Kalmar, erhöll, såvidt jag vill minnas, i pension endast 2,000 kronor, äfvensom att han, hvad jag allmänt hört, varit en högst sparsam och aktningvärd man samt icke egt någon större enskild förmögenhet. Då jag nu icke kan inse, hvarför den ifrågavarande tjänstemannen skall erhålla större pension, än den nyss omnämnde, tager jag mig friheten att, ehuru jag för egen del kommer att rösta för rent afslag, föreslå, att, i händelse Kammaren skulle besluta att tilldela honom pension, den icke måtte sättas högre än till 2,000 kronor.

Herr Halldin: Jag skall icke vara sen att bedja Kammaren om ursäkt, ifall jag, med hvad jag nyss yttrade, öfverskridit min be-

*Angående
pension för
Konsistorienotarien J. W.
Sjöqvist.
(Forts.)*

Angående
pension för
Konsistorie-
notarien J. W.
Sjöqvist,
(Forts.)

fogenhet, och i sådant fall får jag hos Herr Talmannen eller hvilken annan som helst ledamot af Kammaren anhålla att blifva upplyst om i hvad afseende jag gjort detta. Jag hade dock icke trott, att vid bestämmande af nationalbelöning, det endast var förhållanden af smickrande beskaffenhet, som man egde rättighet omtala, utan att man äfven hade rättighet att omnämna förhållanden af motsatt art, hvarföre jag ej heller kunde föreställa mig, att jag öfverskred min befogenhet, då jag uttalade hvad jag af flera trovärdiga personer hört berättas.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de gjorda yrkandena, gaf Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på afslag å densamma. Herr Talmannen fann den senare af dessa propositioner vara med öfvervägande ja besvarad; men som votering begärdes, blef en omröstningsproposition af följande lydelse uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som afslår hvad Stats-Utskottet hemställt i 25:te punkten af Utåtandets N:o 13 röstar,

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren bifallit Utskottets ifrågavarande hemställan.

Omröstningen, på öfligt sätt företagen, visade 98 ja mot 65 nej; och hade således Utskottets hemställan afslagits.

Punkterna 26—28,

Biföllos.

Uti *Punkten 29* hade Utskottet föreslagit,

Angående
pension för
Professoren
G. Ståhls
enka.

att af Kongl. Maj:t för Professoren C. Ståhls enka Jenny Margareta Ståhl, född Wall, äskad årlig pension af 800 kronor måtte af Riksdagen beviljas, att af henne åtnjutas från och med innevarande års början, så länge hon uti sitt nuvarande enkestånd förblefve.

Efter föredragning af denna hemställan, mot hvilken Herrar *Liss Olof Larsson, Nils Petersson* och *Ola Andersson* i Burlöf inom Utskottet anmält reservation, begärdes ordet af

Herr J. Anderson i Tenhult, som yttrade: Från min synpunkt sedt, kunna här icke förefinnas några ömmande omständigheter som

tala för pensionens beviljande. Jag tager mig därför friheten yrka afslag å Utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Herr Lyth: Jag ber få afgifva ett yttrande i motsatt riktning mot den föregående talarens och vill uppmana Kammaren att bifalla detta Utskottets förslag. Jag tror, att här föreligga skäl af den beskaffenhet, att Kammaren bör betänka sig två gånger, innan den besluter sig för ett afslag å punkten. Professoren Ståhl var onekligen en af de störste vetenskapsmän inom den gren af naturvetenskapen, hvarför han verkade. Sverige står i stor förbindelse till honom för det sätt, hvarpå han skött sitt embete och ordnat de dyrbara, entomologiska samlingar, som finnas i Vetenskapakademiens hus. Han har dessutom genom dyrbara gåfvor rigtat dessa samlingar. Dessutom har hans enka skänkt till Vetenskapsakademien en mängd dyrbara skrifter, 10 exemplar af de mera dyrbara och 20 å 30 af de öfriga, äfvensom aflemnat icke mindre än omkring ett tusen bref, samlade af hennes aflidne man genom korrespondens med verdens mest framstående entymologer. Under sådana förhållanden stå vi i så stor skuld till icke blott Professoren Ståhl, den store, utmärkte, världskunnige vetenskapsmannen, som äfven spridt ära öfver vårt land, utan äfven till hans enka, som med frikostig hand lemnat från sig så mycken dyrbar qvarlätenskap efter den aflidne mannen, att Riksdagen borde åt henne med glädje lemna ett erkännande genom den pension, som är föreslagen och till hvilken jag anhåller att få tillstyrka bifall.

*Angående
pension för
Professoren
C. Ståhls
enka.
(Forts.)*

Herr Thomasson instämde med Herr Lyth.

Herr Nils Petersson: Ja, det är väl få personer, som man icke skulle kunna tala godt om; och i synnerhet är det en allmän regel att tala väl om de döda. Men hvad beträffar det skälet, att i det ifrågavarande fallet enkan varit mycket frikostig och skänkt bort mycket, så häntyder det ju på, att hon icke var i så stort behof, enär hon eljest kunde hafva sålt och fått bra betaldt för hvad hon nu i stället gifvit bort, för såvidt nemligen det har något värde. Jag känner icke detta; men det synes mig, lika med den näst siste talaren, såsom om denna pension hade föga skäl som tala för sig. Jag vidhåller därför hvad jag förut yttrat i dylika frågor; och anhåller om afslag å Utskottets förslag.

Herr Aug. Peterson: Vid behandlingen af föregående punkt i detta betänkande angafs såsom skäl för bifall till Utskottets förslag, att den der ifrågavarande enkan och hennes barn voro i en mindre god ekonomisk ställning, hvilket också framgick af handlingarne. Här åter kan detta icke sägas vara förhållandet, eftersom bouppteckningen utvisar en behållning i boet af 16,723 kronor, deraf enkans andel utgör 9,165 kronor. Det förefinnes således ingen brist eller nöd, utan synes boet vara temligen välbehållet. Det är visserligen sant, att mannen i fråga utträtt mycket godt och nyttigt, men jag kan

Angående
pension för
Professoren
C. Ståhls
enka.
(Forts.)

likväl icke därför vara med om att Riksdagen skall pensionera hans efterlevande enka och barn.

Jag yrkar därför afslag på Utskottets hemställan i denna punkt liksom jag gjort det vid de föregående punkter, der Utskottet tillstyrkt framställningar af likartad beskaffenhet.

Grefve Björnstjerna: Den siste ärade talaren ansåg, att ett kapital af något öfver 9,000 kronor eller en årlig inkomst af 4 à 500 kronor vore tillräckligt för en person i nu ifrågavarande enkas ställning. Tankarne derom torde dock vara ganska delade. Jag tror verkligen, att man med kännedom om de dyra lefnadskostnaderna i Stockholm nästan måste anse en person med endast 500 kronors årlig inkomst stå bra nära fattigdomens gräns. 400 kronor är, såsom jag tror, den minsta inkomst, för hvilken man betalar en kronas bevilning.

En annan ärad talare sade, om jag hörde rätt, att Professor Ståhls enka skulle på ett eller annat sätt kunna hafva tillgodogjort sig den brefsamling, som hon skänkt till Vetenskapsakademien. Men denna brefsamling var naturligtvis af något större värde endast för den vetenskapsgren, den omfattade, och således var Vetenskapsakademien dess rätta plats.

Man yttrade nyss, att om den pension, som då var i fråga beviljades, densamma vore att anse såsom en nationalbelöning. Ja, vid detta tillfälle kan man verkligen säga, att en sådan vore på sin plats. Professor Ståhl var i sitt fack så utmärkt, att man torde kunna sätta i fråga, om det för närvarande i Europa finnes någon, som kan mäta sig med honom. Under sådana förhållanden vill det synas mig, som om det vore Riksdagen ovärdigt att låta hans enka gå omkring nära nog som fattighjon.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

I detta anförande instämde Herr *von Rehausen*.

Öfverläggningen var slutad. Efter det propositioner gifvits såväl på bifall till Utskottets hemställan som ock på afslag derå, förklarade Herr Talmannen sig anse röstöfvervigt förefinnas för den senare meningen. Votering begärdes och företogs, enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd voteringsproposition, lydande sålunda:

Den, som afslår hvad Stats-Utskottet hemställt i 29:de punkten af Utlåtandet N:o 13, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren bifallit Utskottets förevarande hemställan.

*Ångående
pension för
Professoren
C. Ståhls
enka.
(Forts.)*

Omröstningen utföll med 94 ja mot 57 nej, i följd hvaraf Utskottets hemställan afslagits.

Punkterna 30 och 31.

Biföllos.

Punkten 32.

I sin inom Andra Kammaren väckta motion N:o 132 hade Herr A. J. Lyth föreslagit, att för filosofie doktorn *Carl Johan Bohman*, hvilken med nästa år inginge i sitt 65 lefnadsår och sedan 37 år dels såsom öfverlärare i flera ämnen och dels såsom föreståndare tjenstgjort vid ett högre privat läroverk, måtte beviljas en årlig pension af 2,000 kronor.

*Ångående
pension för
Fil. doktorn
C. J. Bohman.*

Utskottet hade, beträffande nämnda förslag, gjort den hemställan, att förslaget icke måtte af Riksdagen bifallas.

Herr Lyth anförde: Jag är det ärade Stats-Utskottet mycken tack skyldig för det välvilliga och fullt sanningsenliga erkännande det i sin motivering gifvit åt rektor Bohmans långa, förtjenstfulla och gagnande lärareverksamhet. Men jag bekänner äfven, att jag skulle varit ännu mera glad och tacksam, om Utskottet af denna motivering dragit den enda slutsats, som jag anser vara riktig, nemligen att tillstyrka bifall till min motion. Så har emellertid icke skett.

Det återstår mig således icke annat, än att vädja till Kammaren; och ber jag då att först och främst få erinra Kammaren om, att jag alltid varit en varm vän af de enskilda läroverken, icke därför att jag vill nedsätta de allmänna, utan därför att jag tror, att den täflan emellan de olika läroverken, som af de förras tillkomst blifvit en följd, är gagnelig och nyttig för undervisningen, och synnerligast därför, att de enskilda läroverken åstadkommit ganska stora besparingar af statsmedel.

Hvad särskildt beträffar ifrågavarande läroverk, vid hvilket doktor Bohman i 23 $\frac{1}{2}$ år varit rektor och 37 år lärare, behöfver jag till dess rekommendation icke nämna annat, än att det var det första enskilda läroverk, som fick rätt att dimittera lärjungar till universitetet. I min motion äfvensom i Utskottets Betänkande står också uppräknadt antalet lärjungar, som vid läroverket åtnjutit undervisning, samt huru många af dessa afgått till universitetet och till krigsakademien. Om jag ville roa mig med att handskas med siffror, skulle jag äfven lätteligen kunna visa, huru stor ekonomisk vinst svenska staten haft af Stockholms Lycei mångåriga verksamhet. Jag vill nu emellertid icke besvara Kammaren med något sådant. Säkert

Angående
pension för
Fvl. doktorn
C. J. Bohman.
(Forts.)

är dock, att denna vinst kan beräknas till 100,000:tals kronor, om icke mera.

Hvad nu vidkommer doktor Bohman personligen, har Utskottet redan så varmt erkänt hans förtjenster, att jag derom icke behöfver säga något mera. Jag anser mig dock böra upplysa Kammaren om, att, då denna fråga behandlades i Medkammaren, uppträdde, utom andra, två f. d. statsråd, hvilka hvar i sin ordning förestått eklestistikdepartementet under den tid doktor Bohman skött sin tjänst såsom rektor och lärare vid Stockholms Lyceum, och förordade på ett så varmt sätt bifall till motionen, särskildt med anledning af det stora och gagnande arbete doktor Bohman nedlagt på det svenska skolväsendet, att jag häruti ser det aldra största beviset på denne mans berömvärdhet och förtjenster om det allmänna.

Man har sagt, att det enskilda läroverket är att anse såsom en enskild industri, och att det derföre i likhet med denna bör sköta sig själf. Det förefinnes dock en betydlig skilnad härvidlag, ty det enskilda läroverket är visserligen en industriaffär, men en industri, som befordrar *statens högsta och ädlaste ändamål*, och derför böra vi också uppmuntra detsamma.

Man har äfven sagt, att det för prejudikatets skull vore farligt att bevilja pension åt denne, eljest så välförtjente man. Här kan lika litet något prejudikat föreligga, som den omständigheten att Rikets Ständer vid 1844 års riksdag uppmuntrade stiftaren af detta läroverk, akademiadjunkten C. O. Ramström, med en gratifikation af 3,000 riksdaler banko, har blifvit åberopad eller ansedd såsom något prejudikat. För öfrigt tror jag icke, att hädanefter någon inom skolan skall med så stora förtjenster och så väl grundade skäl, som doktor Bohman, kunna komma fram med begäran om hjälp på gamla dagar, ty sedan Kongl. Maj:t år 1874 meddelade lärarne vid de enskilda läroverken, som erhållit dimissionsrätt, rättighet att beräkna tjänsteår vid statens elementarläroverk, torde man kunna antaga, att de allra fleste af de förre, medan tid är, öfvergå till de allmänna läroverken och dymedelst göra sig försäkrade om pension på gamla dagar. Denna utväg hade dock icke doktor Bohman, ty år 1874 var redan hans kraft bruten och han kunde således icke af staten fordra samma förmån som hans yngre, ännu kraftfulla kolleger.

En vis man har sagt: "Hvad stort sker, sker tyst". Och skolmannens arbete med de ungas daning är ett arbete som sker tyst, men det är dock på samma gång det ädlaste arbete man kan tänka sig. På detta sätt har Bohman verkat hela sitt lif. Det har varit kärleken för detta arbete, som gjort, att han med glädje offrat derför icke allenast sina dagars möda utan äfven sina natters ro, ty en rektor vid ett enskildt läroverk har i våra dagar i sanning mycket att tänka på.

Man har hört talas om, att, då svenska staten lönar sina embetsmän väl, dessa äfven borde kunna samla något åt sin efterlemnade familj. Men rektor Bohman har icke haft en skilling i lön af svenska staten, oaktadt han snart sagdt under hela sin lefnad verkat för statens högsta och bästa ändamål. Är det då för mycket, mine Herrar,

om staten nu, på hans gamla dagar, då hans kraft är bruten, ger den gamle, förtjenstfulle läraren ett torftigt bröd? Vi behöfva icke befara, att det understöd vi lemna, skall behöfva utgå under många år, ty rektor Bohman har redan hunnit till den ålder, att hans återstående dagar, enligt naturens ordning, icke kunna blifva många. Jag ber Kammaren behjerta detta. Och i likhet med hvad Första Kammaren redan härom beslutit, yrkar jag, att Kammaren med afslag å Utskottets hemställan, ville för sin del besluta,

att Riksdagen tillägger för detta rektorn vid Stockholms Lyceum filosofie doktorn Carl Johan Bohman rättighet att under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 2,000 kronor att utgå från början af år 1881.

Och får jag hos Herr Talmannen anhålla om proposition å detta mitt yrkande.

Friherre *Koskull* instämde med Herr Lyth.

Herr Rundgren: Derom är jag öfvertygad, att, om jag vore i tillfälle att för Kammaren presentera den gamle värdade, för detta rektorn vid en enskild skola här i Stockholm, ingen enda af Kammarens ledamöter skulle vägra att lemna honom det understöd, som nu på hans gamla dagar är begärdt. Han är, i sann mening, en typ för en gammal skolkarl. Man ser på hela hans apparition, att han icke är något för denna världen, att han vill lefva endast för sina lärjungar. Det är hans egenskaper af godmodighet, anspråkslöshet, kärlek till ungdomen, men tillika allvar, det är detta, som gjort honom kär och dyrbar för alla de lärjungar, som genomgått den bildningsanstalt, han under så lång tid tillhört och skött.

Man kan egentligen icke göra mer än *en* anmärkning emot ifrågasvarande pension, nemligen, att doktor Bohman icke varit anställd i statens tjenst. Men, mine Herrar, inom denna Kammare brukar det icke anses såsom någon rekommendation, att vara eller hafva varit embetsman, och således synes den anmärkningen icke här vara af någon särdeles betydelse.

Det är en sanning att han icke varit i statens tjenst. Mot honom kan man alltså icke anmärka, att han under förgångna tider uppburit dryga arfvoden af staten och kunnat bespara något af detta, ty han har aldrig haft lön af staten, men deremot, såsom föreståndare för en särdeles mycket besökt läroanstalt, underlättat statens arbete och utgifter för det uppväxande släktet. Det är nemligen klart, att, om icke den af honom under många år värdade, enskilda anstalt funnits, hvilken haft så stort förtroende, att den fått rättighet att dimittera till universiteten, skulle ynglingarne från denna anstalt trängt sig till statens läroverk och der framkallat behovet af ökade lärarekrafter. Således kan man säga, att, ehuru han icke varit anställd i statens tjenst, eller just därför, har han minskat de utgifter för staten, som eljest skulle blifvit af behovet påkallade.

*Angående
pension för
Fil. doktorn
C. J. Bohman.
(Forts.)*

Angående
pension för
Fil. doktorn
C. J. Bohman.
(Forts.)

Det utmärkta af hans lärareverksamhet visar sig jernväl deri, att han i denna stora läroanstalt kunnat bibehålla disciplin, och det vill icke säga litet med Stockholms ungdom. Jag säger icke detta såsom något förklenande för den ungdomen, men det är klart och tydligt, att det är svårare att upprätthålla disciplinen bland den ungdom, som uppväxer inom en stor stad, än att göra det inom en mindre landsortsstad, der frestelserna och förströelserna icke äro sådana som här i staden.

Jag har dessutom en särskild anledning, hvarför jag varmt intresserar mig för mannen. Han är nemligen en promotionskamrat till mig, och då jag nämner detta, sker det för att få tillfälle meddela, att detta oaktadt, och oaktadt han alltid varit vänfast, det varit omöjligt att träffa honom annorstädes än på skolrummet eller i sitt hem. Han har nemligen helt och hållet uppförat sig för den sak, hvaråt han egnat sig. Jag vågar därför hoppas, att denna Andra Kammare lemnar det erkännande denne man förtjenat, genom att bifalla hvad motionären föreslagit.

Herr Asker: Herr Talman, mine Herrar! En framstående skriftställare har yttrat: "förståndet bedrager, känslan ensam är ofelbar, hon är samvetets röst". Det är denna känslas manande stämma, som, enligt min uppfattning, förmått Stats-Utskottet till det förklarande, att hvad som förekommit rörande omfattningen och arten af doktor Bohmans verksamhet otvetydigt ådagalagt, "att han gjort sig väl förtjent af det allmännas erkännande", hvarjemte Utskottet vitsordat "hans utmärkta och långt mer än vanligt framstående pedagogiska skicklighet". Dessa skäl i Utskottets Utlåtande synas mig hafva bordt föranleda till bifall af hvad motionären föreslagit. Det enda skäl, Stats-Utskottet anför till stöd för den motsatta meningen är, att doktor Bohman icke varit anställd i statens tjenst. Men mot detta förklarande kan likväl anföras den omständigheten, att Bohman stått i spetsen för ett läroverk, som burit samma ansvar, uppfyllt samma pligter och för det allmänna medfört samma fördelar som ett statens läroverk; och vid sådant förhållande anser jag Kammaren böra skipa den rättvisa mot en gammal, förtjent skollärare, att han slipper lida nöd under sina återstående dagar.

Från min ungdom påminner jag mig följande strof ur ett af Tegnér's skoltal: "Det berättas, sade talaren, om Alexander den store, att, när någon frågade honom, hvarför han gjorde så stora rustningar för det persiska kriget, svarade han, att han ville eröfra solens länder, på det Athenienserna skulle tala om honom. Men den — tillade talaren — som bildar och undervisar de unga, han eröfrar, äfven han, af solens länder, och fastän Athenienserna ej tala derom, talar dock stämman i hans eget bröst, att han i sin mån medverkat till ljusets och bildningens seger". Detta medvetande, detta vittnesbörd kan icke frånkännas den gamle, aktade och vördnadsvärde skolläraren Bohman, men Riksdagens Andra Kammare kan gifva sin bekräftelse dertill genom att bifalla motionärens förslag.

Herr Nils Petersson: Det skäl, Utskottet framställt för afslag å den ifrågavarande motionen, eller att endast i sällsynta undantagsfall enskilda motionärers förslag om pensioners beviljande bör understödjas, finner jag för min del ganska beaktansvärdt. Ty om man vill fortgå på den vägen att icke nöja sig med Kongl. Maj:ts framställningar i detta hänseende, utan uppmuntra äfven enskilda motionärers önskingar, lär det väl blifva få ledamöter i Kammaren, som icke hafva någon eller några personer, för hvilka de skola anse sig skyldige att göra sig till målsmän. Fortsätter man på den banan, kommer väl ock en hvar att uppöfva sig i vältalighet för sina skyddslingar och drifva sin motion igenom. Huru detta skall sluta, må Kammaren sjelf tänka sig.

Här har vidare framhållits, att personen i fråga icke varit i statens tjänst, och äfven detta synes mig vara ett viktigt skäl för afslag å motionärens framställning; ty skola vi börja pensionera sådana, som icke varit i statens tjänst, finnes ju ingen gräns i detta afseende. Men, säger man, genom hans enskilda lärareverksamhet har svenska staten gjort besparingar, uppgående till millioner. Jag förstår icke, huru detta skall tänkas hafva tillgått. En enskild läroanstalt är ju intet annat än en enskild spekulation, och lyckas icke den, så är det ju en sak för sig. Hafva för öfrigt de enskilda läroanstalterna varit behöfliga? Har icke Sverige förut tillräckligt med skolor för utbildande af tjänstemannakandidater, utan att behöfva uppmuntra de enskilda läroverken? För hvarje plats, som blir ledig, finnas ju mera än tillräckligt antal sökande, utan att man behöfver tillskapa flera. Den, som har råd att gå förbi statens läroverk och hålla sina söner i enskilda sådana, må väl ock kunna betala för dem så mycket, att deras lärare icke behöfva tigga staten om hjälp.

Jag tycker sålunda, att det finnes så tillräckliga och tydliga skäl för afslag å motionärens framställning, att jag hoppas, det Kammaren, delande mina åsigtter, må biträda Stats-Utskottets afstyrkande hemställan.

Häruti förenade sig Herr *J. Anderson* i Tenhult.

Herr Hedlund: Jag undrar alldeles icke på, att Stats-Utskottet hyst betänkligheter för att bifalla den nu framlagda motionen. Det är alldeles klart, att den pensionsstat, vi här hafva framför oss, har vuxit till så stora summor, att man väl kan vara rädd för äfven det minsta fortskridande på denna bana. I sjelfva verket har svenska staten på detta område blifvit förvandlad till en stor pensionsanstalt. Jag undrar således alldeles icke på, att Utskottet hyst betänkligheter för att utsträcka pensionsväsendet in på de enskilda läroverkens område. Likväl vill jag bedja att få fästa uppmärksamheten på ett par omständigheter, som synas mig icke böra förbises vid denna frågas bedömande.

Det var en tid, när de enskilda skolorna sågos med mycket obliida ögon af de offentliga läroverken, på samma sätt som statskyrkan med obliida ögon sett friare rörelser på det religiösa området. Det var nära nog ett bönhaseri mot de enskilda läroverken, om än icke öppet.

Angående pension för Fil. doktor C. J. Bohman.
(Forts.)

Angående
pension för
Fil. doktorn
C. J. Bohman.
(Forts.)

Man ansåg de enskilda läroverkens verksamhet såsom ett intrång på de offentliga skolornas område, alldeles såsom statskyrkan betraktade de friare religiösa samfundens verksamhet såsom ett intrång på kyrkans fält. Likväl är det eget nog, att i vårt land, der på så många andra områden inskränkningar finnas i den enskildes verksamhet, har dock läroverksfriheten icke lagts under band, jag har mera än en gång uttalat min förvåning öfver, att vi kunnat undgå allt tvång på detta område. Detta förhållande tycka vi nu vara ganska naturligt, men när vi vända oss till andra länder, finna vi, det vi åtnjuta en frihet, som många andra länder sakna.

En annan tid kom. Man såg, huru de allmänna läroverken svälde ut och helt hastigt började man inom riksdagen beakta fördelen för staten ur ekonomisk synpunkt af att de enskilda läroverken funnos, och började i följd häraf fästa någon hänsyn till dem, så att än den ena än den andra förmånen blef dem tillerkänd. Nu säger man emellertid, att det väl icke varit till synnerlig vinst för staten, att dessa läroverk funnits, ty staten har ju i alla fall måst hafva läroverk, och de, som vilja särskildt betala, må ju göra det. Men alldeles gifvet är ju, att, när staten en gång öfvertagit skyldigheten att hålla uppfostringsanstalter för landets ungdom till så stort antal, omständigheterna kräfva, staten sluppet hålla läroverk för ett par hundra lärjungar, som undervisats i de enskilda läroanstalterna, men åt hvilka staten eljest nödgats i sina läroverk meddela undervisning. Det är således ovilkorligen en besparing staten härigenom gjort.

Men, kan man säga, detta har ju icke med pensioneringen att göra, ty, om staten sluppet att betala lön åt desse de enskilde läroverkslärarne, emedan de icke varit i statens tjänst, hvarför skall då staten behöfva gifva pension åt desse lärare, som staten icke haft i sin tjänst?

Jag anser visserligen detta argumenterande vara af ganska stor vikt, men jag vill dock omnämna ett fall, hvilket hvar och en, som känner till de enskilda läroverken, ganska väl känner, nemligen att de skäl, hvarför det är svårt för de enskilda läroverken att få stadigvarande lärare, ligga just i den omständighet, att dessa läroverk icke kunna lemna sina lärare några pensioner. De flesta lärare föredraga derför att gå in i statens tjänst på mindre vilkor, dels emedan de der hafva större säkerhet att få behålla sina platser och dels till följd af att de der kunna komma i åtnjutande af pension.

Den konsekvens, som nu skulle följa deraf, att staten började pensionera enskilda lärare, skulle således enligt mitt förmenande endast leda derhän, att åtskilliga goda lärarekrafter, som eljest skulle ingå i statens läroverk, nu kunna egna sig åt enskilda läroanstalter, hvilka derigenom skulle få lättare att utveckla sig och sålunda spara staten anläggande af nya läroverk. Denna konsekvens, mine Herrar, är alltså i sjelfva verket icke så farlig. Jag medgifver dock, att dessa förhållanden, som äro af ganska stor vikt, först borde utredas, innan man släpper de enskilda tjänstemännen in i statens pensionsväsende, och man må säga hvad man vill om att prejudikat icke kunna hafva någon verkan, men de hafva dock en viss betydelse.

Likvisst då jag icke för min del är rädd för detta prejudikat och då jag, i ett enstaka fall såsom detta, ser att en lärare slitit ut sig i enskildt läroverks tjänst, då han varit en arbetsmyra samt lefvat sparsamt och indraget, då jag nu, säger jag, ser en sådan man befinna sig i sådana omständigheter, att han behöfver vädja till svenska folkets representanter, denne man, som uppfostrat generationer af landets söner och af dem danat en mångfald af goda medborgare, då skulle jag icke tveka att bifalla denna hans begäran, och detta utan någon rädsla för konsekvenserna.

På grund häraf tror jag äfven, att de, som äro tveksamme af fruktan för prejudikat i afseende på pensioneringar, icke behöfva hysa några farhågor inför den fråga, som nu föreligger.

Herr Abr. Rundbäck: Jag vill börja med att erkänna rättigheten af den grundsats, som Stats-Utskottet uti sin förevarande hemställan gjort gällande, att åtminstone icke Stats-Utskottet bör tillstyrka beviljande af pension åt personer, som icke varit i statens tjänst, isynnerhet när ansökningen derom göres af enskild motionär. Men på samma gång jag erkänner detta, har jag tyckt mig finna, att Utskottet sjelft genom sin välvilliga motivering gifvit motionen en rekommendation till Kammarens ömmaste behjertaude, och jag hoppas för min del, att denna rekommendation här likasom uti Medkammaren skall lyckas vinna afseende. Af de många skäl, som tala för bifall till denna motion, skall jag förbigå de flesta, såsom af föregående talare redan framhållna, och vill endast med anledning af Herr Nils Peterssons fråga, om privatskolor och privatlärare kunna anses behöfliga, svara, att de bådadera äro mycket behöfliga och att det skulle hafva varit en välgerning, särskildt i ekonomiskt afseende, om staten under de sistförflutna trettio åren, då den sysselsatt sig med ordnande af de allmänna läroverken, varit mera liberal emot de enskilda, så att dessa kunnat uppblomstra mera än som skett. Sannerligen vi i så fall skulle behöft upprätta så många nya läroverk eller utvidga så många gamla sådana eller anställa så många ordinarie och extraordinarie lärare vid läroverken som vi gjort. Men nu hafva privatskolorna i stället knappt unnats något utrymme vid sidan af statens skolor. Betänker man nemligen, att i statens skolor undervisningen meddelas nära nog gratis, så skall man lätteligen inse, att det är ganska svårt för den enskilda skolan att med statens konkurrera.

Den åsigten, att de privata skolorna äro af stor vikt för staten, både ur ekonomisk och pedagogisk synpunkt, är för resten icke nog. Redan för femtio år sedan framhölls detta förhållande af en mängd ädle, fosterlandsälskande män, hvilket på 1820-talet gaf anledning till inrättande af den berömda Hillska skolan på Barnängen, hvilken anstalt gaf impuls åt utvecklandet af mången sund grundsats på det pedagogiska området. Efter denna skolas blomstringstid vidtog Stockholms Lyceum, hvilket under Bohmans och företrädarens föreståndarskap egt det största förtroende i öfver ett tredjedels sekel, hvilket förtroende bäst bevisas deraf, att dels Riksdagen redan år 1844 tilldelade samma skola en gratifikation af 3,000 R:dr B:ko och dels Regeringen gifvit

*Angående
pension för
Fél. doktorn
C. J. Bohman.
(Forts.)*

Angående
pension för
Fil. doktorn
C. J. Bohman.
(Forts.)

henne — till en början ensam bland alla privata läroverk — rätt att dimittera sina alumner till akademien, samt slutligen deraf att Bohman fått rättighet att utan afläggande af föreskrifna prof söka rektorat vid statens skolor.

Och af hvad gagn skolan varit för staten, det visas bäst deraf, att vid densamma blott under den tid, Bohman varit dess föreståndare, icke mindre än 1,426 lärjungar blifvit undervisade, hvilket skulle kostat staten mycket öfver 300,000 kronor, derest skolan under samma tid varit ett statens läroverk. Och i stället har staten nu för deras undervisning icke betalt nt ett enda öre. Må det då anses obehörigt att staten lemnar den förtjente och numera uttjente rektor Bohman en ringa pension under hans återstående lifstid till tack för hans oegenlyttiga verksamhet för ett viktigt statsändamål? Det torde för öfrigt böra bemärkas att den här begärda pensionen icke uppgår till mer än ungefär hälften af en rektors pension, ja, att den till och med understiger en adjunkts eller kollegas pension, när de efter uppnådd pensionsålder taga afsked. På grund af dessa och med åberopande af öfriga skäl som andra talare framhållit, hoppas jag sålunda att Kammaren skall bifalla Herr Lyths förslag, som jag ber att få på det varmaste förorda.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de meningar, som förekommit, gaf Herr Talmannen propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan som ock på yrkandet att, med afslag å nämnda hemställan, det förslag måtte antagas, som Herr Lyth under öfverläggningen framställt; och förklarade Herr Talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den senare meningen. Votering blef begärd, i anledning hvaraf en så lydande omröstningsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som, med afslag å Stats-Utskottets i 32:dra punkte naf dess Utlåtande N:o 13 gjorda hemställan, bifaller det af Herr Lyth under öfverläggningen i ämnet framställda yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren till Utskottets omförmälda hemställan lemnat bifall.

Omröstningen verkställdes och utföll med 75 ja mot 90 nej; varande alltså Utskottets hemställan bifallen.

Som tiden nu långt framskridit, uppsköts den vidare föredragningen af Stats-Utskottets föreliggande Utlåtande till kl. 7 e. m., då detta sammanträde, enligt derom utfärdadt anslag, komme ått fortsättas; och åtskildes Kammarens ledamöter kl. $\frac{1}{2}$ 4 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.